

Uudistetun MES-menetelmän työntekijäkokemus

Sami Kivinen

Opinnäytetyö, ylempi AMK

Toukokuu 2024

Sosionomi (ylempi AMK), Projektijohtamisen tutkinto-ohjelma

Kivinen, Sami

Uudistetun MES-menetelmän työntekijäkokemus

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Toukokuu 2024, 40 sivua.

Sosionomi (ylempi AMK), Projektijohtamisen tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö, ylempi AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Tilajaorganisaation keskeisen työmenetelmän ja koulutustuotteen, MES-menetelmän, työntekijäkokemusta ei ole aiemmin tutkittu. Työntekijäkokemuksen selvittäminen tehtiin tiedustelemalla perhetyöntekijöiltä vastauksia siihen, kuinka he käyttävät MES-menetelmää työssään ja millaista tukea sekä koulutusta he toivoisivat jatkossa. Työntekijäkokemuksen selvittämisen tavoitteena oli kehittää MES-menetelmän koulutusta vastaamaan vastaajien tarpeita. Tutkimus on toteutettu yhteistyössä tilajaorganisaation koulutuspalveluiden kanssa.

Tutkimuksen toteuttamistapa on laadullinen tutkimus sähköistä kyselylomaketta käyttäen. Sisällön analyysi toteutetaan abduktiivisesti. Johtoajatuksena on koulutuksen toteuttamisen sisällöllinen ja painopisteellinen kehittäminen, joka perustuu tutkimuksessa saatavaan tietoon.

Tutkimuksen tuloksena selvisi, että MES-menetelmää käytetään tilajaorganisaatiossa laajasti ja monipuolisesti. Suurimmalle osalle vastaajista MES-menetelmän käyttö oli keskeistä heidän työssään. Vastaajat kokivat, että ensinnäkin MES-menetelmän käyttö hyödyttää heitä, auttaa keskusteluissa, auttaa jäsentämään asiakkaan tilannetta, tarpeita ja toiveita. Vastaajat kertoivat myös monissa vastauksissa havaintojaan siitä kuinka kokivat MES-menetelmän hyödyttävän heidän asiakkaitaan.

Tutkimuksen johtopäätöksenä oli, että MES-menetelmän kouluttamisessa ja työntekijöille annettavassa tuessa, ohjaavana periaatteena tulisi olla ryhmämuotoinen työskentely vertaistuellisessa ja ideoita vaihtavassa ympäristössä. Tämä hyödyttäisi niin kokeneita ja taitavia MES-menetelmän käyttäjiä, heidän rooli voisi olla mentoroiva, kuten myös kokemattomampia ja arempia, jotka voisivat saada rohkaisua, kannustusta ja tukea MES-menetelmän käyttöön työssään.

Avainsanat (asiasanat)

Koulutus, sosiaaliala, työntekijäkokemus

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

Opinnäytetyössä ei ole salassa pidettäviä liitteitä

Kivinen, Sami

Employee experience of the renewed MES-method

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, May 2024, 40 pages.

Master of Social Services, Master's Degree Programme in Project Management. Master's thesis

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

There has not been a study or survey before that would evaluate the employee experience of the MES-method, key working method of the client organization. Asking how family workers use the MES-method in their line of work and what kind of future training and support they look forward to receive, was seen to give eyesight for the organization of the employee experience in the renewed MES-method. The research has been conducted in collaboration with the training services of the client organization.

The research methodology is qualitative, utilizing an electronic survey. Content analysis is conducted abductively. Guiding principle is substantive development in the future in-house training, based on the information obtained in the study.

The results of the study revealed that the MES-method is widely and extensively used within the organization. For the majority of respondents, the use of the MES-method was essential in their work. Respondents felt that, first of all, the use of the MES-method benefited them, aiding in discussions and helping to structure the client's situation, needs, and desires. Respondents secondly reported in many responses their observations of how they perceived the MES-method benefiting their clients.

As a conclusion of the study, it was found that the guiding principle in training and support for employees in the MES-method should be group work in a peer-supportive and idea-exchanging environment. This was seen to benefit both experienced and skilled users of the MES-method, whose role could be mentoring, as well as less experienced and more hesitant users, who could receive encouragement, support, and guidance in using the MES-method more actively in their work.

Keywords/tags (subjects)

Employee experience, in-house training, social services

Miscellaneous (Confidential information)

No confidential material

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Mitä on MES?	3
3	Tiedonhankinta	6
4	MES ja lastensuojelu- sekä sosiaalihuoltolaki	6
5	MES ja yksilöllisemmät terapeuttiset työotteet	8
5.1	MES ja sosiaalialan realiteetit - ylisukupolvisuus.....	10
5.2	MES ja sosiaalialan realiteetit - Kotiolojen merkitys.....	11
6	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	11
7	Tutkimusmenetelmät ja toteutus	12
7.1	Laadullisen tutkimuksen toteuttaminen tapaustutkimuksena.....	12
7.2	Tutkimussuunnitelma.....	13
7.3	Menetelmät.....	14
7.4	Miten tutkimus hyödynnetään?.....	15
7.5	Eettisyys.....	16
7.6	Luotettavuus	17
8	Tulokset	17
8.1	Kokonaisuuden havainnointi.....	19
8.2	MES-menetelmän käyttö työssä	20
8.2.1	MES-menetelmän käyttö	23
8.2.2	MES-menetelmän kohderyhmät	24
8.2.3	MES-menetelmän käytön reflektointi	24
8.3	Vastaukset tukeen ja koulutukseen	25
8.3.1	Koulutusmenetelmät	25
8.3.2	Koulutuksen kokeminen henkilökohtaisella tasolla	26
8.4	Yksittäisen vastaajan vastauksien tarkastelu	27
8.5	Pohdinta jatkotuesta ja koulutuksesta.....	29
9	Tulosten tarkastelua	30
9.1	Vertaistuellisuus työpaikkakoulutuksissa	31
9.2	MES – mitä edessä?.....	32
10	Pohdinta	34
	Lähteet	36
	Liitteet	40
	Liite 1. Kyselyyn liittyvä saate.....	40

Kuvat

Kuva 1: MES-menetelmän omien rajojen kartta4

Kuva 2: MES-työkirjan 2.osan johdantosisivu5

Taulukot

Taulukko 1. Esimerkki pelkistetystä sisällön analyysistä 19

1 Johdanto

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia työntekijäkokemusta MES-menetelmästä. MES-menetelmä on kehitetty tukemaan vanhempien valmiuksia tunnistaa omaan elämänsä liittyviä haasteita, jotka vaikuttavat heidän toimintaansa vanhempina (Eronen & Ylinen 2019, 10). MES on lyhennelmä sanoista ”monimuotoisen elämän sankari”.

MES-menetelmää on aiemmin tutkittu palvelua käyttävien asiakkaiden näkökulmasta. Tampereen yliopiston tilaustutkimuksessa vuodelta 2019 kerrottiin ohjelmaan osallistumisen hyödyttäneen suurinta osaa haastatelluista vanhemmista niin ohjelman aikana, että sen jälkeen (Eronen & Ylinen 2019, 4). Tilaajataho näki ajankohtaiseksi ja merkitykselliseksi selvittää seuraavaksi, kuinka työntekijät kokevat MES-menetelmän.

MES-menetelmää ja käytänteitä kuinka MES-menetelmää koulutetaan henkilökunnalle, on vuosien saatossa kehitetty. MES-menetelmän kehittymisen, käytänteiden muuttumisen ja työntekijävaihtuvuudenkin näkökulmasta on katsottu perustelluksi tarkastella työntekijäkokemusta MES-menetelmästä, sillä MES-menetelmä on laadullinen kilpailutekijä. Työntekijäkokemus menetelmästä vaikuttaa siihen missä määrin ja kuinka onnistuneesti työntekijät menetelmää asiakastyössään käyttävät. Työntekijäkokemuksen tutkimisen tarkoituksena on löytää keinoja vahvistaa sitä, että MES-menetelmä pysyy käytännönläheisenä ja sen hyödyt konkretisoituvat asiakasperheiden arjessa.

2 Mitä on MES?

MES on Neljä Astetta Oy:n työmenetelmä tunnepuolen työskentelyyn. Tavoitteina ovat vanhemmuuden, itsetuntemuksen ja oman elämänhallinnan parantaminen. MES-ohjelman viitekehys koostuu yhdistelmästä kokemusperäistä tietoa ja tiettyjen terapiasuuntausten teoreettista taustaa. Keskeisimpiä terapiasuuntauksista ovat kiintymyssuhdeteoria, kognitiivinen- ja skeematerapia sekä narratiivisuus (MES-Viitekehys 2024).

MES-työvälineitä on 16 ja niitä kutsutaan kartoiksi. MES-menetelmiä voi hyödyntää perhetyössä laaja-alaisesti. MES on alkujaan ollut ryhmämuotoinen ohjelma ja ryhmämuotoisia toteutuksia jatketaan. Teemallisesti strukturoidut MES-kartat pohjautuvat kiintymyssuhdeteoriaan,

kognitiiviseen terapiaan ja skeematerapiaan. Jokaisessa kartassa on teema, jonka alta löytyy johdantoteksti aiheeseen. Kartassa on avoimia kysymyksiä, jotka toimivat itsereflektiivisesti ja myös kanssakäymisessä perhetyöntekijän ja asiakasperheen välillä.

9

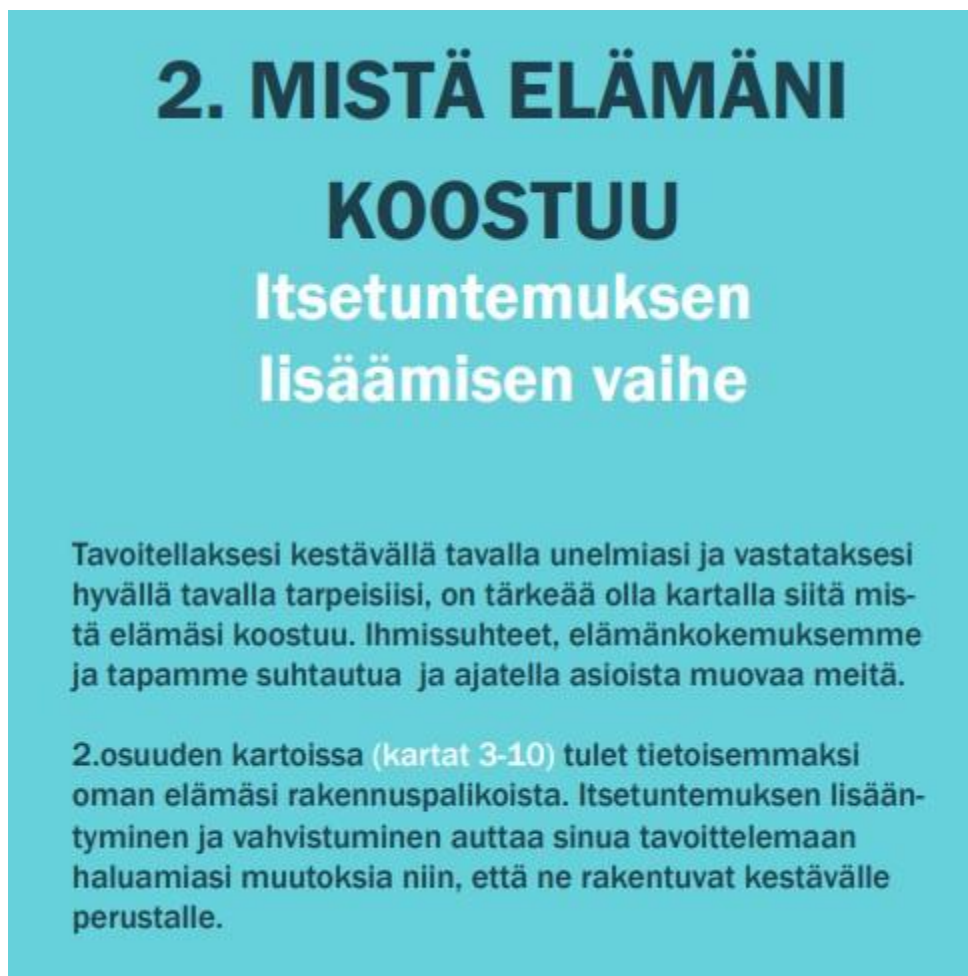
OMIEN RAJOJEN KARTTA

Tehtävänäsi on havainnoida millaisia rajoja sinulla on. Teemme rajoja siihen miten käyttäydymme, miten suhtaudumme asioihin, mitä jaamme toisille ja mitä emme. Osan rajoista vedämme tiedostaen ja osan tiedostamatta. Tehtävänäsi on miettiä rajojasi, missä ne ovat, kuinka ne toimivat ja miten ne vaikuttavat käytökseesi sekä ajatuksiisi suhteessa itseesi ja toisiin.

Sopivat rajat	Paksut rajat
Vuotavat rajat	Poissaolevat rajat

Kuva 1: MES-menetelmän omien rajojen kartta

Uudistetussa MES-työkirjassa on johdanto siitä mikä on MES-ohjelma ja selvitys MES-viitekehystä. MES-ohjelmassa on kolme vaihetta: voimaantumisen ja toiveikkuuden -vaihe, itsetuntemuksen lisäämisen -vaihe ja tulevaisuuden ja riittävän hyvien elämäntaitojen -vaihe. Jokainen vaihe alkaa aiheeseen liittyvällä johdannolla. Vaiheiden nimistäkin käy ilmi, että MES on strukturoitu menetelmä, jossa on selkeä kaari. Ensin hahmotellaan nykytila ja toiveet, tämän jälkeen pyritään ymmärtämään mistä rakennusosista nykyiset olosuhteet ovat rakentuneet ja lopuksi vahvistetaan haluttua muutosta. Alla on esittelyteksti MES-menetelmän keskeiseen ”Mistä elämäni koostuu”-osuuteen.

Kuva 2: MES-työkirjan 2.osan johdantosisivu

Kuvista voi huomata, että MES-menetelmän kirjallinen materiaali on kirjoitettu itseään selittäväksi, eli materiaalia voi lukea ja käydä läpi jopa omatoimisesti. Tällä on pyritty lisäämään aineiston hyödynnettävyyttä ja myös sitä, että perhetyöntekijät ja MES-karttoja työn puolesta käyttävät

voisivat halutessaan omatoimisestikin käydä läpi MES-menetelmää henkilökohtaisella ja itseä puhuttelevalla tasolla.

3 Tiedonhankinta

Tiedonhankinta on tehty käyttämällä Jyväskylän ammattikorkeakoulun verkkokirjastoa, Metropolian verkkokirjastoa ja myös tekemällä täsmähakuja internet-selaimen hakukonepalveluja hyödyntäen. Verkkokirjastohauissa on käytetty lähtökohtaisesti *tarkennettu haku* -toimintoa. Hakusanoina on ollut: sosiaaliala, laadullinen tutkimus, perhetyö, terapeuttiset menetelmät ja lastensuojelu.

Hakukonepalveluhakua hyödynnettiin mm. terapeuttinen työote käsitteen avaamiseen. Tällä tavoin löydettiin ensin sosiaalialan verkkojulkaisuartikkeli. Artikkelissa viitattiin väitöskirjaan. Väitöskirja oli luettavissa sähköisesti ja löydettävissä finna.fi -palvelusta. Opinnäytetyössä hyödynnettävä materiaali on väitöskirjasta. Opinnäytetyötä tehdessä tavoitteena on ollut käyttää ajankohtaisia, luotettavia ja alkuperäisiä lähteitä hyödyntäen tarvittaessa myös muiden alojen lähteitä. Tiedon hankinta on toteutettu monipuolisesti ja tiedonhankinnassa on hyödynnetty myös tutkijan henkilökohtaista sosiaali- ja terveysalan aineistokokoelmaa.

4 MES ja lastensuojelu- sekä sosiaalihuoltolaki

Opinnäytetyössä tutkittavaa MES-menetelmää työotteena käyttävä tilaajaorganisaatio tarjoaa lastensuojelun vaihtoehtopalveluja avo-, sijais- ja jälkihuollon asiakkaille, joten heidän palveluiden taustalla on lastensuojelulaki sekä myös sosiaalihuoltolaki. Lastensuojelulaki määrittelee, että sen tarkoituksena on ”turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (Lastensuojelulaki 417/2017, §1). *Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia ja että ehkäisevää lastensuojelua järjestetään osana avo- sijais- tai jälkihuoltoa silloin kun lapsi on lastensuojelun asiakkaana.* (Laki lastensuojelulain muuttamisesta 1302/2014, §3). Pykälän 36 mukaan *lastensuojelun asiakkuudessa olevalle perheelle on järjestettävä tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen lastensuojelun avohuollon tukitoimina erilaisia selvitystoimia ja tuki- ja kuntoutusmuotoja.* Näistä kuudesta laissa olevasta tukitoimesta kohta kuusi puhuu muista lasta ja

perhettä tukevista palveluista ja tukitoimista. MES-menetelmän voi asettaa tämän tukitoimen alle. 36 pykälä päättyy: *Lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut - - on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa.* (Laki lastensuojelulain muuttamisesta 1302/2014, §36). Lain mukaan tulee tarjota palveluita ja ne tulee tehdä näkyväksi vastaavan sosiaalityöntekijän tekemässä asiakassuunnitelmassa.

Sosiaalihuoltolaki jota ”sovelletaan hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon” ja johon ”sisältyvät sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yleis- ja erityislainsäädännön mukaiset sosiaalihuollon tehtävät ja palvelut” (Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta 589/2022, §2) myös velvoittaa toimimaan siten, että toiminta tukee asiakkaan ja läheisten hyvinvointia. Erityisesti sosiaalihuoltolain 18 § puhuu hyvinvoinnin tukemisesta - - *joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö, tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi* (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, §18).

On hyvä muistaa, että perhetyö on sosiaalityöntekijän päätöksellä tapahtuvaa työtä, jolla tuetaan asiakasperheitä. Työskentelyyn on perustellut, määritelty, syyt. Työskentely on tavoitteellista ja ajallisesti määrällistä. Perspektiiviä työskentelyn pituuksiin yksittäisten asiakasperheiden kanssa antaa lastensuojelulaki, jonka soveltamisoppaassa muistutetaan siitä, että lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille on tehtävä asiakassuunnitelma, joka on vähintäänkin tarkistettava vuosittain (Taskinen & Stakes 2008, 39). Suunnitelmallinen sosiaalityö lapsen kanssa -kirjassa käydään läpi suunnitelmallisen sosiaalityön prosessia. Suunnitelmallinen työvaihe alkaa siitä, kun lastensuojelutarpeen selvitys ja tilannearvio on tehty ja työskentelylle nähdään perustellut syyt ja se päätetään aloittaa. Lastensuojelutarpeen selvitys voi johtaa myös päätökseen, että työskentelyä ei katsota tarpeelliseksi aloittaa. Mikäli asiakkuus ja sitä kautta suunnitelmallinen työ aloitetaan, niin työskentelyn kesto vie aikansa tavoitteiden asettamisineen ja muutostyön arviointineen. Yleisen suunnitelmallisuuden lisäksi työskentelyssä on erilaisia variaatioita riippuen asiakkuuden tarpeista. Yleisesti ajatellen sosiaalityö on nähty muutosorientoituneena työnä mutta sieltä löytyy myös kannatteluorientoitunutta työtä, jossa pääpaino on perustellulla seurannalla ja jälkituen annolla (Muukkonen 2008, 40-53).

Vuoden 2015 huhtikuussa voimaan tullut uusi sosiaalihuoltolaki toi muutoksia lastensuojelulakiin. Sosiaalihuoltolain soveltamisoppaan mukaan asiakaslähtöisyys on yksi keskeisimmistä lain valmistelua linjanneista periaatteista (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2017, 16). Tämä on perusteltu näkökulma, sillä lastensuojelun selvityksessä haasteeksi on koettu sektorijako. Asiakkaiden on vaikea hahmottaa toisaalta järjestelmän toimintaa, saati sitten vaikuttaa siihen. Samoin myös työntekijät tuntevat huonosti oman toimialueensa ulkopuolisia palveluita. Haastavana piirteenä on koettu myös palveluiden markkinamalli, asiakkaita siirrellään palvelusta toiseen ja toimijalta toiselle. (Alhanen 2014, 64). Palvelut ovat tuotteistettuja ja ennalta määriteltäviä. Asiakkaille voi syntyä kokemus siitä, että heidän tarpeensa sovitetaan tarjottuihin paketteihin ja he tulevat yksilöllisen kohtaamisen sijaan huomioiduiksi geneerisemmin.

5 MES ja yksilöllisemmät terapeutit

Kansallisesta näkökulmasta matalan kynnyksen tunnepuolen työskentelymenetelmän tarkastelu on ajankohtaista. Mielenterveyden palveluita pyritään saamaan vahvemmin osaksi perusterveydenhuoltoa. Jo vuodesta 2019 lähtien on kansalaisaloitteena pyritty saamaan lakimuutosta perusterveydenhuoltoon ja mielenterveyspalveluihin. Aloitetta kutsutaan terapiatakuun nimellä (Alametsä & Wahlbeck 2019, 44–50). Tarvetta paremmalle mielenhyvinvoinnille on. Vaikkakaan MES-menetelmä ei ole terapiaa, se voi olla monelle perhetyön asiakkaaksi tulevalle ensi kynnyksen havainnoida omaa elämäntilannetta ja elettyä elämää perhetyön ammattilaisen ja strukturoidun menetelmän avulla.

MES-menetelmää käyttävällä perhetyöntekijällä on, jos ei terapeutin työote, niin vähintäänkin terapeutin elementtejä sisältävä työote. Väitöskirjassa, joka käsittelee terapiatyön ja sosiaalityön rajapintoja, Leena Lehtonen viittaa saksalaiseen sosiologi Niklas Luhmanniin, joka on esittänyt ajatuksen siitä että, eri toimijoiden ja instituutioiden välisessä tilassa on meneillään prosesseja, jotka eivät sellaisenaan paikannu mihinkään yksittäiseen toimijatahoon. Lehtonen kutsuu tällaisia prosesseja rajapintatoiminnaksi. Lehtonen lisäksi pohjaa oman tarkastelunsa Malcolm Paynen refleksiivis-terapeutin orientaatioon. Lehtonen kirjoittaa kuinka Paynen mukaan sosiaalityö on mahdollista hahmottaa kolmesta näkökulmasta. Refleksiivis-terapeutin voi katsoa olevan joko yksilö- ja perhetason psyykkistä eheytymistä edesauttavaa terapeutin toimintaa. Sosiaalis-kollektiivisesti se on marginalisoitumisen alla elävien tai jo marginalisoituneiden asiakkaiden yhteiskunnallista valtaistamista sosiaalisen

oikeudenmukaisuuden ja rakenteellisen muutostyön hengessä. Individualistis-reformistisesti se on yhteiskuntarauhan ylläpitoa ja turvaamista voimassa olevien palvelurakenteiden avulla (Leinonen 2020, 26-29). MES-menetelmä tarkasteltuna Paynen orientaatioiden valossa on refleksiivis-terapeuttista. Lehtosen hahmottelema rajapintamaisuus toteutuu siinä, että MES-menetelmä on vakiintunut työskentelymenetelmä maanlaajuisessa perhetyön avopalveluyrityksessä, muttei kuitenkaan yleisesti tunnustettu työskentelymenetelmä. MES-menetelmää hyödyttävät kylläkin sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, mutta lupa ja pätevyys sen hyödyntämiseen on tilaajaorganisaation myöntämä eikä minkään ulkopuolisen tahon hallinnoima.

Perhetyön toteuttaminen MES-menetelmää ja karttoja hyödyttäen, oli tuo hyödyttäminen selkeästi havaittavissa tai sisäänrakennettuna työotteessa, jolla perhetyöntekijä työtään tekee, on enemmän kuin sosiaalitieteellisesti ja -poliittisesti toteutettua työskentelyä. Voidaan kyllä puhua kattotasolla yhteiskunnallisesta muutostyöstä, jossa yksilön ja yhteiskunnan suhdetta jäsennetään, mutta se toteutuu vasta kun eläydytään yksittäisten ihmisten ja perheiden elämään (Leinonen 2020, 36). Perhetyössä toiminta voi olla refleksiivis-terapeuttista jossa tapahtuu yksilöiden ja perhetason psyykkistä eheytymistä. Kun opinnäytetyössä puhutaan tai viitataan terapeuttiseen työotteeseen niin sillä tarkoitetaan yksilöitä huomioivaa työtettä. MES-kartat antavat eväitä itsetuntemuksen ja elämänhallinnan lisäämiseen, jotka taasen ovat yksilöä huomioivia ja toteutuessaan tarkoituksenmukaisesti, psyykkisiä voimavaroja lisääviä, elementtejä.

Jokainen perhe on lisäksi oma systeeminsä. Nykyisin vaikka perhemuodot voivat olla kirjavia, perheen vuorovaikutussuhteilla ja perheen toimintamalleilla on merkitystä perheen jäsenille ja heidän hyvinvoinnilleen, kirjoittaa Väänänen (2013, 61) viitatessaan Lansfordin, Ceballon, Abbeyn & Stewardin tutkimukseen. Jakonen ja Kamppinen tarkastellessaan systeemejä päätyvät esittämään ajatuksen siitä, kuinka ihmistoiminnan kannalta keskeiset systeemit ovat julkilausumattomia, sanattomia sopimuksia, tavanomaisesta toiminnasta. Voidakseen arvioida, purkaa ja/tai muuttaa tällaista hiljaista tietoa, se on tunnistettava. (Jakonen & Kamppinen 2017, 24) Systeemiajatteluun pohjautuva lähestyminen auttaa MES-menetelmää käyttävää perhetyöntekijää näkemään pienetkin oivallukset ja muutokset arvokkaina. Pienikin muutos vaikuttaa aina kokonaisuuteen. Jopa parempi tietoisuus nykytilanteesta avaa jo mahdollisuuksia toivotulle muutokselle.

Työskentely kunkin asiakkaan kanssa perustuu asianomaisen olosuhteisiin ja tarpeisiin. Asiakkaan ja asioiden hahmottaminen laajemmasta perspektiivistä kuin pelkästään käsillä olevan konkreettisen haasteen tasolla, auttaa kuitenkin tunnistamaan muutosvoimavaroja ja toimimaan yksilöllisiä tarpeita huomioivalla tavalla. (Trevithick 2003, 170). Laajemmasta perspektiivistä lähestyminen on perusteltua myös siksi, että yksilöiden ja perheyksiköiden elämään vaikuttavat myös perhe-, yhteisö- ja kulttuuritasot. Sosiaalialan asiakkuuksissa näkyekin kotiolojen merkitys ja mm. ylisukupolvisuus, joita tarkastellaan seuraavaksi.

5.1 MES ja sosiaalialan realiteetit - ylisukupolvisuus

Suomalaisessa yhteiskunnassa on yleisesti korostettu varhaista tukea ja ennalta ehkäiseviä palveluita lasten, nuorten ja lapsiperheiden tukemista koskevassa keskustelussa. Kuitenkin Nousiainen, Petreliuksen ja Ylirukan selvityksen mukaan, sosiaalityön piirissä on merkittävä määrä asiakassuhteita, joista taustasta löytyy syvemmät juuret, ylisukupolviset ketjut, joihin vaikuttaa niin psykososiaaliset kuin sosioekonomiset tekijät ja jonka taustalla on niin yhteiskunnallisia tekijöitä kuin myös moniulotteisia ilmiöitä. (Nousiainen ym. 2016, 10–11). Herää kysymys onko varhainen tuki ja ennalta ehkäisy riittävä ja tarpeisiin vastaava palvelutuote?

Perheasetelmissä, joissa on ylisukupolvisuutta ja esimerkiksi päihdeongelmaa, tarvitaan usein muuta. Päihdeiden käytön vuoksi lapsen huoltajuuden menettäneitä ja sen kuitenkin takaisin saaneita äitejä haastatelleet Sinko & Virokannas (2009, 118) totesivat artikkelissaan, että ”päihdeongelmaiset vanhemmat eivät useinkaan ole oppineet vanhemmuuden ja huolenpidon malleja omassa kodissaan.” Päihdeongelmasta selviämisen lisäksi he näkivät, että olisi tarpeen opettaa konkreettisesti vanhemmuutta. Huostaanotettujen lasten institutionaalaisia polkujen tutkimuksessa selvisi, että vaikka huostassa pidon tavoite on väliaikaisuus, se kuitenkin useammin päättyy pidempiaikaiseksi (Eronen 2013, 65). Myös Eronen puhuessaan siitä, että vaikka lasten kohdalla työskennellään väliaikaisuuden periaatteiden mukaisesti ja kotiutukseen tähtäävää työskentelyä tehdään, niin se ei aina päädy kotiutukseen, varsinkaan pysyvään sellaiseen (Eronen 2013, 77). Kotiolot eivät tue kotiutusta.

5.2 MES ja sosiaalialan realiteetit - Kotilojen merkitys

Konkreettisten vanhemmuustaitojen lisäksi yleisellä kodin ilmapiirillä on merkitystä. Toimiva perhedynamiikka on Väänäsen tutkimuksen valossa lapsen psyykkistä hyvinvointia suojaava tekijä (Väänänen 2013, 100). Ylisukupolvisuus, jota jo käsiteltiin, taasen saa aikaan sitä, että sukupolvelta toiseen siirtyy häpeäntunnetta ja leimattua identiteettiä. Hyvää dynamiikkaa on haastavampi rakentaa. Perheillä on huokuva minäkuva. Minäkuva hyötyisi määrätietoista selviytyjän identiteetin rakentamisessa, sekä lapsen elämässä, että hänen vanhempiansa elämässä samanaikaisesti. Pysyvä muutos syntyy vasta sitten kun sekä vanhempien että lapsen hyvinvointi on tasapainossa (Satka & Nousiainen 2016, 141–149).

MES-menetelmään perehtyneiden Erosen ja Ylisen tutkimuksessa korostus oli inhimillisessä vaikuttavuudessa järjestelmävaikuttavuuden sijaan (Eronen & Ylinen 2019, 90). Yksilöllistä näkökulmaa painottaa myös lastenpsykiatri Cacciatore yhdessä Korteniemi-Poikelan ja Huovisen kanssa, puhuessaan olosuhteista missä lapsen on otollista kehittää terve itsetunto. Hän puhuu siitä, kuinka kodin tulisi olla lapsen ensimmäinen turvapaikka, jossa harjoitellaan tiimityötä, yhteisvastuuta, empatiaa ja luottamusta maailmaan sekä luottamuksen antamista. Cacciatore ym. korostaa kuitenkin myös sitä, että asiaa tulisi katsoa yksittäisen ihmisen näkökulman sijaan perheyksiköiden näkökulmasta, hyvät eväät elämään tulee oman perheen maaperästä. Kodin ilmapiiri ja perheen itsetunto ovat tärkeitä (Cacciatore ym. 2008, 72–74).

6 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, kuinka MES-menetelmää käytetään arjen työssä ja millaisia koulutustarpeita MES-menetelmää käyttävät työntekijät kokevat tarvitsevansa. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää organisaation työntekijöiden osaamisen ja koulutustarpeen nykytilanne, jotta voidaan suunnitella tulevaisuutta. Aihetta on perusteltua tutkia suunnitelmallisesti, sillä kohdeyrityksen työntekijät tekevät työtään laajalla maantieteellisellä alueella ja perhetyöntekijän toimenkuva on itsenäinen. Kokonaiskuvan hahmottamiseksi on kerättävä tietoa. Toisekseen MES-menetelmää on alun alkujaan käytetty ryhmämuotoisesti, mutta nykyään MES-työvälineitä pyritään hyödyntämään myös yksilötyöskentelyssä. Tutkimuksen tavoitteena on siksi myös lisätä ymmärrystä siitä, että vaikuttaako painopisteen muutos MES-menetelmän käytössä koulutustarpeisiin.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millä tavoilla MES-menetelmää käytetään arjessa?
- Millaista tukea MES-menetelmän käyttöön tarvitaan?

7 Tutkimusmenetelmät ja toteutus

Opinnäytetyössä kysytään laadullista tietoa sisältäviä vastauksia kohdeyrityksen työntekijöiltä. Kvalitatiivinen tutkimus on yläkäsite. Tutkimus toteutetaan tapaustutkimuksena. Laadullisesta tutkimuksesta on sanottu, että siinä ei voi esittää tarkkoja kysymyksiä, koska ilmiötä ei tunneta ja että ilmiö saadaan haltuun tutkittavan aiheen kautta (Kananen 2013, 26–28). Kerätyistä aineistosta on tarkoitus muodostaa tapaus, kokonaisuus, jonka avulla hahmottaa tutkittavaa aihetta. Keräystapa on sähköinen kyselylomake, johon vastaaminen on vapaaehtoista ja johon vastaaminen on anonyymiä. Kyselylomake löytyy opinnäytetyön liitteistä (Liite 1). Tutkimuksen tavoitteena on hahmottaa nykytilannetta MES-menetelmän käytön ja menestyksekkääseen käyttöön tarvittavan tuen suhteen.

7.1 Laadullisen tutkimuksen toteuttaminen tapaustutkimuksena

On sanottu että ”ei ole olemassa mitään opetettavissa olevia sääntöjä tai viisasteen kiveen rinnastettavaa metodia, joka oikein käytettynä itsestään tuottaisi viisaita ajatuksia” (Tuomi & Sarajärvi 2013, 100). Vaikka yleisimmin laadullisessa analyysissä puhutaan induktiivisesta eli yksittäisestä yleiseen päättelevästä tai deduktiivisesta eli yleisestä yksittäiseen päättelevästä niin tuon kahtiajaon sijaan pyrkimyksenä on tehdä havaintoja abduktiivisesti, eli siten että tutkijan mielessä on johtoajatus ja/tai johtoajatuksia, joiden varaan rakentaa teorianmuodostusta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 95). Johtoajatuksien rakentuvat tutkimuksellisen kehittämistoiminnan viitekehukseen, jossa kehittämissuorituksen aikana tuotettu tieto on luonteeltaan käytännöllistä ja sen tehtävänä on tukea kehittämistä (Toikko & Rantanen 2009, 113).

Metsämuurosen mukaan tapaustutkimus ”voidaan ymmärtää keskeiseksi kvalitatiivisen metodologian tiedonhankinnan strategiaksi” ja että, ”lähes kaikki kvalitatiivinen tutkimus on tapaustutkimusta” (Metsämuuronen 2008, 17–18). Tarkoituksen ollessa saada tietoa monipuolisesti niin aineisto analysoidaan tapaustutkimuksena, jossa ”olennaista on, että

käsiteltävä aineisto muodostaa tavalla tai toisella kokonaisuuden, siis tapauksen (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181)”. Vaikka otos olisi verrattain suppea, se ei kuitenkaan ole välttämättä este vaan kuten tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluu: kerätystä aineistosta rakennetaan jotain yleisemminkin kiinnostavaa (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 182).

Tutkimus on lisäksi päätetty toteuttaa metodologisen eklektikon työotteella eli tutkimuskysymyksen herättämien nostojen konkreettiseen ratkaisemiseen keskittyen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 61). Lähestymistapoina ovat täten metodologinen eklektia, abduktiivisuus ja tutkimuksellinen kehittämistoiminta tapaustutkimuksellisesti. Nämä lähtöasetelmat ovat valittu siksi, että tutkittavasta aineesta saataisiin käytännöllistä, hyödynnettävää ja työelämälähtöistä tietoa. Tutkimuksen löydökset ovat pyrkimys saattaa mahdollisimman hyödynnettävään muotoon. Rajaus, että kysely lähetetään yrityksen työntekijöille, jotka ovat olleet yrityksen palveluksessa vuoden tai pidempään, tukee hyödyllisen ja hyödynnettävän tiedon keräämisen näkökulmaa. Tällä rajauksella pyritään saavuttamaan se, että vastaajilla on käytännön tuntumaa ja mielipidettä MES-menetelmästä.

Opinnäytetyössä tavoitellaan myös sitä, että ihmisen kokemus tulee kuulluksi. Ihmisen kokemuksen tarkastelussa pitäydymme Lauri Rauhalan monopluralistisen holistisessa ihmiskäsityksessä, jossa ihmisellä katsotaan olevan aineellinen, sosiaalinen ja tajunnallinen ulottuvuus ja tämän lisäksi ihminen on intentionaalinen, eli tavoitteellinen toiminnassaan. Ihmisen katsotaan olevan jatkuvassa kehityksessä yksilöllisenä kokonaisuutena (Tökkäri ym. 2015, 126–132). Tämä nähdään tärkeäksi, sillä mikäli otetaan totena Rauhalan näkemys siitä, että ihminen on jatkuvassa kehittämisessä, niin lienee paikallaan, että työnantaja antaisi toisaalta kehittymiseen eväitä ja samaan aikaan myös ymmärtäisi työntekijöiden nykytilaa siinä määrin kuin mahdollista. Rauhalan monopluralisholistisen mallin mukaan toimiminen opinnäytetyön viitekehityksessä tapahtuu ensisijaisesti tutkijaan sisäänrakentuneina tapoina havainnoida. Rauhalamaisuus välittyy tällöin suoraan lukijan kokemuksen kautta, onhan tekstiä lukeva itsekkin yksilöllinen intentionaalinen kokonaisuutensa.

7.2 Tutkimussuunnitelma

Ideoiden näkökulmasta tutkimussuunnitelmana on selvittää MES-menetelmän nykyisiä käytön kohteita ja toimintatapoja. Kyselyssä selvitetään, miten työntekijät toivoisivat MES-menetelmää

edistyvästi koulutettavan. Kyselyn perusteella on mahdollista, että havaitaan myös MES-menetelmän hyödyntämättä jättämistä. Laadullisten kysymysten ollessa kysymyksessä pidetään mahdollisena myös sitä, että vastauksissa tuodaan ilmi näkökulmia ja ajatuksia, joita ei suoranaisesti kysytä, mutta jotka antavat lisäymmärrystä tutkittavaan aiheeseen. Näitä näkökulmia on tarkoitus hyödyntää abduktiivisesti vastauksia tarkastellen.

Käytännön näkökulmasta tutkimuksessa esitetään kaksi laadullista kysymystä valitulle vastaajajoukolle. Vastaukset analysoidaan tiivistäen ne pelkistettyihin ilmauksiin. Pelkistettyjä ilmauksia tarkastelemalla havainnoidaan minkälaiset näkökulmat ja teemat korostuvat vastauksissa. Alkuperäisiä vastauksia hyödynnetään ja niistä nousevia yksittäisiäkin ajatuksia tarkastellaan niin abduktiivisesti kuin metodologisen eklektikon työotteella.

Yksityiskohtaisempana piirteenä tutkimussuunnitelmaa laadittaessa päätettiin, että kysely toteutetaan erillisinä kyselyinä pohjoisen ja etelän tiimeille. Etelän tiimissä on tutkimuksen toteuttamisajankohtana 48 ja pohjoisen tiimissä 66 yli vuoden työsuhteessa työskennellyttä, joilla kysely lähetetään. Valitulla jaolla voidaan havainnoida sitä, että onko MES-menetelmän käytössä, hyödyntämisessä ja koulutustarpeissa aluekohtaista eroavaisuutta ja/tai aluekohtaisia tarpeita, joita olisi hyvä huomioida.

Tutkimussuunnitelmaa tehdessä on pidetty myös mielessä näkökulma siitä, että päälle liimatut työskentelytavat tai velvoittaminen jonkin menetelmän käyttöön eivät yleisesti aikaan saa haluttua lopputulosta. Ennemminkin MES-työote tai karttojen hyödyntäminen tulisi tapahtua luontaisesti. Tämän nähdään onnistuvan siten, että asiakasrajapinnassa olevan perhetyöntekijän tulisi nähdä MES-työotteen hyöty. Sen vuoksi kysely on laadullista tietoa keräävä ja kysymykset ovat mahdollisimman yleisluonteisia eikä ohjaavia.

7.3 Menetelmät

Tiedon keruun menetelmänä on nimettömänä kerättävä sähköinen kyselylomake.

Kyselylomakkeen saatetekstissä kerrotaan tutkimuksen tavoitteet, mainitaan että osallistuminen on vapaaehtoista ja vastaukset tallennetaan anonymisti. Tutkimuseettisistä näkökulmista ja koskien aineiston hankintaa, käyttöä ja säilytystä, tämän työn tiedonkeruu toteutetaan Kuulan esittämän mallin mukaan, jossa huomioidaan niin tekijänoikeudelliset näkökulmat kuten myös

yksityisyyskysymykset. Kyselylomake antaa informaatiota tutkimuksesta ja aineiston käsittelystä. Vastaajat antavat tuohon tietoon nojaten suostumuksensa vastauksiensa käyttöön. Lomake määrittää tutkijan oikeuden aineiston käyttöön ja säilytykseen. (Kuula, 2006, s. 68–131).

Laadullisen tutkimuksen toteuttaminen kyselylomakkeella mahdollisti sen, että vastaukset saatiin sanasta sanaan tallennettuna tutkijan käyttöön. Kukin vastaaja vastasi kaksi laadullista sisältöä sisältävää vastausta. Jokaiseen anonyymiin kyselylomakkeeseen käytössä ollut tiedonkeräysohjelma loi yksilöllisen tunnistenumeron. Ensimmäinen vastaus koski MES-menetelmän käyttöä ja sille annettiin tunniste A. Toinen vastaus koski vastaajan mielipidettä koulutuksen ja tuen tarpeesta ja sille annettiin tunniste B. Tämä mahdollisti sen, että vastauksia pystyi tarkastelemaan monipuolisesti. Vastauksia tarkasteltiin esitetyn kysymyksen mukaan, tehden ristivertailua vastaajan molempiin vastauksiin.

Vastauksissa kysyttiin myös vastaajan tiimi. Vaihtoehtoina olivat pohjoinen tai etelä. Tällä voitiin havaita mahdollisia alueellisia eroja vastauksien sisällössä. Varsinkin koulutustarpeita koskevassa kysymyksessä asian huomioiminen nähtiin perustelluksi jo tutkimussuunnitelmaa tehtäessä, olihan tutkimuksen yhtenä osatavoitteena havainnoida mahdollisia alueellisia eroja. Vastausten keräyksen ja analysoinnin yhteydessä huomattiin paikkansapitäväksi Kylmän ja Juvakan huomiot siitä, kuinka ”aineiston keruun, käsittelyn ja analyysin tarkka toisistaan erottaminen on joskus mahdotonta. --- Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruu ja analyysi ovat usein päällekkäisiä vaiheita (Kylmä & Juvakka 2007, 110).”

7.4 Miten tutkimus hyödynnetään?

Tutkimuksen on tarkoitus hyödyttää tilaavaa organisaatiota usealla tapaa. Tarkoitus on, että se hyödyttäisi operatiivista toimintaa toiminnan kehittämisen kautta. Yrityksen asiakasrajapinnassa olevia työntekijöitä tutkimus hyödyttää siinä, että heidän näkemyksensä ja kokemuksensa tulee kuulluksi ja heidän tuottamansa tiedon perusteella koulutusta kehitetään. Tutkimus hyödyttää myös asiakasperheitä, sillä MES-menetelmän itsetuntemusta ja elämänhallintaa lisäävät elementit tutkitusti tukevat asiakkaita ja asiakasperheitä. Perhetyöntekijät ammattitaidon kehittyminen MES-menetelmän käytössä hyödyttää myös asiakasperheitä. MES-menetelmä on lisäksi yrityksen koulutustuote ja MES-menetelmästä saatavaa kokemustietoa hyödynnetään myös siinä kuinka MES-menetelmän kouluttamista kehittää.

Käytännön tasolla tutkimustulokset hyödynnetään analysoimalla ne osana opinnäytetyötä. Kyselyssä selvinneet asiat käydään läpi koulutusosaston kanssa. Koulutusosasto esittelee keskeiset nostot johtoryhmälle. Yhteistyössä johtoryhmän ja koulutusosaston kanssa MES-menetelmän koulutusta ja jalkauttamista kehitetään.

7.5 Eettisyys

Tieteellistä etiikkaa käsiteltäessä on kirjoitettu että, tiede kertoo kyllä meille, miten asiat ovat, muttei sano, miten niiden pitäisi olla. Lisäksi myös tutkijan oma moraali ja intressit vaikuttavat tieteelliseen työhön. (Haaparanta & Niiniluoto, 1986, s. 86–88). Sen vuoksi on tarpeen etukäteen miettiä kriteeristöä, joilla tieteellinen tutkimus toteutetaan. Samaan aikaan kun olemme tekemisissä sosiaalisen todellisuuden kanssa tutkittaessa ihmisten kokemusta asioista, jotka vaikuttavat heihin, niin haasteen saa aikaan myös se, että sosiaalinen todellisuus on moniselitteistä ja monimerkityksellistä (Vesala ym., 2007, s. 46).

Kompassi työn tekemiseen eettisesti, rehellisesti ja pyrkien tieteelliseen pätevyyteen pitää olla työn tekijällä itsellään. Siitä hyötyy tilaava taho, mahdolliset vertaisarvioijat ja samaa aihepiiriä tutkivat. Vastaavasti se tuottaa haittaa kaikille, mikäli eettisyys ei toteudu (Israel & Hay, 2006, ss. 5–6). Tutkimuseettisyys ihmistieteissä sisältää omia erityispiirteitään sen lisäksi että itse tutkimuksessa noudatetaan tieteellisiä menettelytapoja avoimesti ja rehellisesti niin ihmisten itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan antamalla mahdollisuus päättää osallistua tutkimukseen. Tämän vuoksi tutkimuskyselylomakkeen tulee sisältää riittävä määrä tietoa, jotta asianomainen voi tehdä harkintaan perustuvan päätöksen. Tutkimussuunnitelmassa kerrotaan, että kysely toteutetaan vastaajan anonymiteettiä kunnioittaen. Tutkijan on siksi toimittava luottamuksellisesti niin saamiinsa tietoihin, että myös niiden käytöstä annettuja lupauksia koskien, samaan aikaan tietosuojalainsäädäntöä noudattaen (Kuula 2006, 58–65).

Eettisyys katsottiin tärkeäksi huomioida myös siitä näkökulmasta, että kun tutkimuksessa painotetaan metodologisen eklektikon lähestymistä ja abduktiivisuutta, niin vaarana voisi olla, että tällainen johtoajatus sävyttäisi tulkintoja vastauksista. Herättelevästi ja tervehdyttävästi tutkijan eettisiä valintoja pohtivassa kirjassa sanottiin, että ”eettisyyden merkitystä ei voi vähätellä. Koko tieteenharjoituksen perusta on tutkimuksen tuottaman informaation luotettavuus (Pietarinen

2002, 69).” Tutkimustyössä on pyritty käsittelemään saatuja vastauksia tämä näkökulma mielessä pitäen.

7.6 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan Kylmän ja Juvakan mukaan uskottavuudella, vahvistettavuudella, refleksiivisyydellä ja siirrettävyydellä (Kylmä & Juvakka 2007, 127).

Kyselylomakkeessa käytettiin selkeitä laadullisia kysymyksiä. Tämän tarkoituksena oli auttaa tutkimuksen tekijää varmistumaan siitä, että tutkimistulokset, tässä tapauksessa laadulliset vastaukset, vastaavat osallistuvien käsitystä tutkittavasta aiheesta. Tutkimusprosessin kulku on selvitetty opinnäytetyössä pääpiirteittäin ja näin se on vahvistettavissa.

Aineistoon reflektiivisesti suhtautuminen on tutkijan tietoisuutta omista lähtökohdista. Tämän opinnäytetyön tapauksessa tutkijalle MES-menetelmä oli tuttu. Hän oli toiminut MES-kouluttajana ja hänellä oli omakohtainen kokemus menetelmän opiskelusta, käytöstä perhetyössä sekä MES-menetelmän kouluttamisesta toisille. Reflektiivisyys oman asiantuntijuuden suhteen ja aihetta koskien antaa eväitä laadullisen tutkimuksen uskottavuuden hahmottamiseen. Tutkijalla oli opinnäytetyössä monipuolista käytännön kokemusta tutkittavasta aiheesta ja on perusteltua olettaa, että vastaukset joita kyselyyn osallistujat antavat, tulevat ymmärretyksi. Tutkimustuloksiin ja niistä tehtäviin havaintojen liittyy myös siirrettävyys. Tällä tarkoitetaan sitä, että lukija saa riittävästi kuvailevaa tietoa tutkimuksen osallistujista ja tutkimusympäristöstä (Kylmä & Juvakka 2007, 129).

8 Tulokset

Sähköiseen kyselyyn saatiin annetun ajan puitteissa 19 vastausta. Kyselyyn vastaajat valitsivat millä työskentelyalueella työskentelevät (etelä/pohjoinen). Vastaajista 6 oli etelän tiimistä ja 13 pohjoisen tiimistä. Pohjoisen tiimin 66 viestin vastaanottajasta vastasi 13. Vastausprosentti oli 19,7 %. Etelän tiimissä kysely lähti 48 vastaanottajalle, vastauksia saatiin 6, joten vastausprosentti oli 12,5 %. Vastausaktiivisuuden keskiarvoksi tuli täten 16,7 %. Vastausprosentin katsottiin olevan melko maltillinen, mutta vastausten sisältöä tarkastelemalla voitiin havaita vastaajien antaneen tavoitteenmukaisia, laadullisia ja laadukkaita, vastauksia. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole aivan tarkkoja sääntöjä mikä on riittävä määrä tutkittavaa tietoa (Kananen 2013, 134). Tutkittavaa

aihetta tarkasteltaessa, tutkijan on tarpeen käyttää omaa harkintaa päätelläkseen, milloin tutkimusaineistoa on tarpeeksi eli saturaatio on saavutettu laadullisen tutkimustuloksen saavuttamiseksi (Holloway & Galvin 2017, 152). Vastauksia tarkastelemalla voitiin havainnoida korostuvia teemoja sekä saamaan opinnäytetyön tavoitteiden kannalta oleellista tietoa ja tekemään laadullista tutkimis- ja kehittämistoimintaa.

Yleistasolla vastauksia tarkastellen kysymykseen “millä tavoin käytät MES-menetelmää” saatiin laaja kirjo vastauksia, jotka kertovat mm. missä vaiheessa asiakassuhdetta ja millaisia tavoitteita tavoitellen työntekijät käyttävät MES-menetelmää. Kysymykseen “millaista tukea ja/tai koulutusta MES-menetelmän käyttöön haluaisit” selvisi, että 19 vastaajasta 10 kertoi ehdotuksia tuesta ja/tai koulutuksesta, jota he toivoisivat tai näkisivät olevan hyväksi. Tarkasteltaessa vastauksia, joissa lisäkoulutukselle ei koettu tarvetta selvisi, että yksi vastaajista kouluttaa itsekin MES-menetelmää, yksi toivoisi ennemminkin MES-kouluttajaksi kouluttamista ja kahdella oli MES-koulutus juuri päättynyt tai kesken. Ainoastaan kolme vastaajaa ilmaisi lyhyesti ja selkeästi, että heidän mielestään lisäkoulutukselle ei ole tarvetta. Valtaosa vastaajista koki lisäkoulutuksen, ylläpitokoulutuksen ja/tai käytäntöjen jakamisen kaltaisille rakenteille perusteita, jopa ehdottivat mahdollisia uusia käytänteitä. Seuraavaksi käydään läpi ensin yleisiä huomioita tutkimustuloksista ja pelkistetyistä vastauksista ilmenneitä teemoja. Pelkistetyistä vastauksista ja niiden luokittelusta on tehty taulukko (Taulukko 1). Tämän jälkeen käydään läpi molemmista kysymyksistä selvinneitä tarkempia yksityiskohtia omissa alaluvuissa, havainnoidaan yksittäisiä vastaajia ja lopuksi tehdään yhteenveto.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Luokittelu	Alaluokka
Vanhemmuuskeskusteluissa vanhemman oman eheytyksen tueksi	Vanhemman eheytyksen tueksi	Hyödyttää asiakasta	MES antaa tukea
MES on helppo ottaa menetelmänä vaikka metsäpolulla kävellessä tai laavulla asioita pohdittaessa.	MES-menetelmää on helppo käyttää	Työntekijän työote Työntekijän kokemus	Keskustelun apu
Päästään usein syvällisiin pohdintoihin - - - isoja muutostarpeita koko perheelle.	Päästään syvällisiin pohdintoihin ja löydetään muutostarpeita	Hyödyttää asiakasta	Auttaa jäsentämään elämäntilannetta

Taulukko 1. Esimerkki pelkistetystä sisällön analyysistä

8.1 Kokonaisuuden havainnointi

Tutkimussuunnitelmassa pidettiin mahdollisena, että laadulliset kysymykset mahdollistavat sellaisten näkökulmien ja ajatusten esilletulon, joita ei varsinaisesti kysytä, mutta jotka hyödyttävät tutkittavaa aihetta: kuinka kehittää MES-menetelmän kouluttamista. Näin kävi. Kysyttäessä koulutuksen ja tuen tarvetta vastaaja eritteli perustellusti yhden kartan ja yhden liitteen sisältöä. Tämä sai aikaan sen, että vastauksen sisältö tarkastettiin tutkijan ja tilaajaorganisaation edustajan kanssa ja se huomioidaan, kun koulutusmateriaalia seuraavan kerran päivitetään.

Tutkimussuunnitelman työskentelyaluetta koskevan tiedustelun avulla selvisi eroavaisuuksia jälkimmäisen laadullisen kysymyksen kohdalla. Siinä selvitettiin vastaajien toiveita MES-menetelmän tuen ja koulutuksen suhteen. Etelän kuudesta vastaajasta neljä olivat tyytyväisiä saatuun koulutukseen, eivätkä esittäneet toiveita, totesivat nykytilanteen hyväksi. Pohjoisen 13

vastaajasta vain kolme koki samoin, eli he eivät esittäneet lisätoiveita. Näistäkin kolmesta yksi oli juuri saanut päätökseen MES-perehdytyskoulutuksen ja toinen koulutti MES-menetelmää tilaajaorganisaatiossa. Tosin yksi etelän tiimin vastaajista kertoi myös syyksi juuri päättyneen MES-perehdytyskoulutuksen. Alueellista eroa oli kuitenkin selvästi. Pohjoisen alueella koulutusta ja tukea toivottiin enemmän.

MES-menetelmän käyttämisen vahvistaminen organisaatiotasolla nousi myös esille. Eräs vastaaja kirjoitti siitä, että esihenkilöiden olisi hyvä tehdä ”MES-nostoja”, eli pitää työskentelymenetelmää mukana päivittäisessä työssä ja siinä miten työtä tarkastella. Kolmessa vastauksessa mainittiin tilaajaorganisaation käyttämä asiakastietojärjestelmä. Vastauksista selvisi, että tietojärjestelmään on tehty MES-menetelmän kirjaamiseen liittyviä muutoksia, jolla pyritään helppokäyttöisyyteen.

8.2 MES-menetelmän käyttö työssä

Vastauksia saatiin 19. Osa vastauksista oli lauseen mittaisia. Suurin osa vastauksista oli kuitenkin pidempiä ja erittelevämpiä. Kuten laadullisten kysymysten luonteeseen soveltuu, vastauksissa esitetyt näkökulmat vastasivat kyllä suurimmaksi osaksi esitettyyn kysymykseen. Tämän lisäksi vastauksissa tuotiin esille ajatuksia, näkökulmia ja kehitysehdotuksia, joita ei kysytty.

Abduktiivisella päättelyllä, jossa tutkijalla on mielessä johtoajatus tai johtoajatuksia, niin myös näitä lisänäkökulmia huomioidaan sisällön analyysissa. Keskeisenä johtoajatuksena on MES-menetelmän koulutuksen kehittäminen huomioimalla perhetyöntekijöiden esittämiä ajatuksia.

Kaikki vastaavat kertoivat käyttävänsä MES-menetelmää työssään. Kaksi vastaajaa kirjoitti sen suuntaisesti, että käyttävät MES-menetelmää melko vähän. Tarkemmin vastauksia havainnoitaessa selvisi, että toisen vastaajan MES-perehdytyskoulutus oli juuri päättynyt, eli hän oli uudehko työntekijä. Kaksi muuta vastaajaa kirjoittivat hyödyntävänsä MES-menetelmää. Toinen kertoi: ”hyödynnän - - MES-teemoja vaikken varsinaista karttaa ottaisikaan esille.” Sitaateilla olevassa lainauksessa kuten neljässä muussakin vastauksessa toistui ilmaus: teemat. Vastauksista, joihin sisältyi ilmaisu ”teemat”, syntyy vaikutelma siitä, että kun perhetyöntekijällä on mielessä tietty MES-teema, niin teeman huomioiva työote hyödyttää perhetyöntekijää, vahvistaa ammatillista ja tavoitteellista työotetta. Fyysistä karttaa ei välttämättä edes oteta esille, ei mahdollisesti edes mainita siitä asiakkaalle. Tämä näkökulma tiivistyi vastauksessa: ”MES-menetelmä on tausta-ajauksena kaikessa työssä, tarkastelen perheiden tilanteita tarpeiden

täyttymisen ja monimuotoisen kartan näkökulmasta, vaikka niitä emme olisi vielä perheessä käyneetkään.”

Kyselyyn vastanneet tekivät myös paljon reflektointia. Yksi reflektion aihe oli MES-menetelmän käytön vaikuttavuus. Eräskin vastaaja sanoi, että hänen mielestään MES-menetelmän ja karttojen käyttö ”vahvistaa - - asiakkaiden itsetuntoa ja vastaanottavuutta työskentelylle.” Tämänlaiset kommentit kertovat työntekijäkokemuksesta MES-menetelmää kohtaan. Menetelmän nähdään myönteisesti vaikuttavan asiakkaaseen ja työssä syntyvään tuloksellisuuteen. Tämä puhuu sen puolesta, että kun MES-menetelmän on esitetty toteuttavan terapeutista työtettä, yksilöä huomioivaa työtettä, niin vastaajat ovat havainnoineet käytännössä näin tapahtuneen.

Osa työntekijöistä koki karttojen käytön olevan erityisen hyödyllistä, kun aloitetaan perhetyöskentelyä, niiden avulla he olivat saaneet selville asiakkaiden voimavaroja, vahvuuksia, unelmia ja tarpeita. Yksi vastaajista kertoi, kuinka hän aloittaessaan perhetyön uuden perheen kanssa, käyttää karttaa, jossa käydään läpi asiakkaan ihmissuhteita. Hän koki sen auttavan häntä hahmottamaan asiakkaan sosiaalista verkostoa ja samaan aikaan hän näki, että kyseisen kartan teko hyödytti asiakasta siinä, että asiakas pystyy arvioimaan omaa sosiaalista verkostoaan. Läpi vastausaineiston toistui huomiot siitä kuinka useimmat perhetyöntekijät kokevat MES-menetelmän käytön hyödylliseksi, merkitykselliseksi ja palkitsevaksi työssään. Palkitsevuus liittyi heidän omaan tekemiseensä tai siihen mitä MES-menetelmän käyttö aikaansai heidän mielestään asiakkaassa.

Hyödyt MES-menetelmästä asiakkaalle oli teema, joka nousi vastauksissa toistuvasti esille. Abduktiivisella johtoajatuksella, jossa pyrkimyksenä on kehittää MES-menetelmän jalkauttamista ja metodologisen eklektikon työotteella, jossa pyritään vastaamaan konkreettisesti ilmaantuneisiin nostoihin, tätäkin näkökulmaa on hyvä tarkastella, vaikka sitä ei suoranaisesti kysytty. Useimmin vastauksissa ilmeni jokin myönteinen huomio, mitä MES-menetelmän tai tietyn MES-kartan käyttö oli saanut aikaan. Mielenkiintoisesti yhdessä vastauksissa tuotiin toisaalta esille, että ”onnistumista, vahvuuksista ja hyvistä puolista puhuminen avaa ovia huolista puhumiselle.” Toisessa vastauksessa sanottiin, että ”kartta on tuonut näkyväksi asiakkaalle asioita joita sivuuttaa elämässään ja synnyttää pohdintaa joita useinkaan asiakas ei tuo ilmi tapaamisella, mutta myöhemmin saattaa huomata muutoksia joita hän on tehnyt.” Vastauksista voi huomata, että

MES-menetelmän hyöty ei siis ole välttämättä heti nähtävissä. Johdonmukainen MES-työote kuitenkin auttaa uusilla tapaamisilla ja seuraavilla käyntikerroilla havainnoimaan muutosta. MES-menetelmän hyöty ei ole myöskään suoraan kausaalinen. Onnistumisista puhuminen ei luonutkaan lisää onnistumista vaan avaakin sopivan ympäristön huolista puhumiselle. Johdonmukaisesti MES-menetelmää käyttävän, MES-menetelmän työotteen avulla asiakkaan tilannetta havainnoivan ja MES-menetelmään luottavan perhetyöntekijän, voi vastauksien perusteella nähdä hyötyvän MES-menetelmän käytöstä.

Refleksiivis-terapeuttisen työotteen mukaisesti hahmotellussa viitekehyksessä toteutuva työskentely kävi ilmi myös siitä, kuinka eräs vastaaja kirjoitti MES-karttojen käytöstä, että niillä "voi saada näkyväksi hyvinkin yllättäviä asioita. Eihän voi tietää mitä toisen elämään kuuluu tai on kuulunut ennen työskentelyä." Tässä ja muissa perhetyöntekijöiden MES-menetelmää koskevissa reflektoinneissa saattoi havainnoida myös ei-tietämisen asennetta. Ratkaisukeskeisessä perhetyössä ei-tietämisen asenne on määritelty siten, että "teot ja asenne ilmaisevat halua tietää enemmän siitä, mitä on sanottu sen sijaan, että ne kertoisivat --- ennakolta muodostamista mielipiteistä (Andersson & Goolishian 1992, 26)." Työntekijä ilmaisee tervettä uteliaisuutta ja ei-tietämistä joka kertoo ammattimaisesta suhtautumisesta työhön. Palveluiden kestohan on ajoittainen ja määräaikainen, ei pysyvä. Yksilöt ovat elämänsä parhaita asiantuntijoita ja vaikka he ajoittain ja/tai ollessaan sosiaalipalveluiden piirissä tarvitsevat apua ja tukea, niin perhetyöntekijän työskentelyn tavoitteena on se, että asiakkaan toimijuutta vahvistetaan. Tähän liittyy yhtäältä se että asiakkaasta ja hänen kertomastaan ollaan kiinnostuneita, häntä kuunnellaan. Toisaalta siihen liittyy työntekijän sitoutuminen työhönsä. Seuraamuksena on parhaimmillaan merkityksellisyuden kokemuksia niin työntekijälle kuin asiakkaalle. Näitä havaintoja voi tehdä lähinäkökulmalla sovituissa tapaamisissa, sekä pidemmällä perspektiivillä tarkasteltuna siinä, mitä MES-menetelmän käyttö on saanut aikaan.

Nämä muutamat nostot pohjustavat vastauksista syntyvää yleisvaikutelmaa, että mitä sinumpi perhetyöntekijä on karttojen ja teemojen kanssa, sitä monipuolisemmin niitä onnistutaan käyttämään. Usealla karttojen käyttö heti työskentelyn alussa antaa suuntaviivoja työskentelylle ja antaa oleellista tietoa perhetyöntekijälle tehdä tavoitteellista työtä yhdessä asiakkaan kanssa. Työskentely tapahtuu yhteisellä maaperällä, MES-maastossa, jossa pääsee syvällisiin pohdintoihin, käynnistyy uusia ajatuspolkuja ja nähdään tuoreita näkökulmia. Käyttämällä karttoja voidaan

puhua sellaisista teemoista, joihin ei välttämättä vapaamuotoisemmalla keskustelulla helposti päästäisi, mutta kun käytössä on kartta, niin aiheista keskusteleminen kuuluu ikään kuin asiaan.

Yleinen ilmapiiri MES-menettelmän käyttöön oli myönteinen. Vastauksista syntyi vaikutelma, että asetelmassa, jossa tehdään työtä koko perheen kanssa ja erityisesti vanhempien kanssa, niin silloin karttoja käytetään enemmän. Tukihenkilötyötä, eli työtä eri-ikäisten lasten ja nuorten kanssa, pääsääntöisesti tekevä vastaaja sanoi, että hänen kohdalla "MES-karttojen käyttö on ollut todella vähäistä --- aina niiden aika ei vain ole sopiva." Sama vastaaja kuitenkin mietti vastauksessaan, että murroksessa olevan nuoren kohdalla, kuten siirtymisissä yläasteelle, lukioon, omaan kotiin ja itsenäistyessä, karttoja voisi kyllä hyödyntää. Vaikka kyselyn tuloksissa korostui MES-menettelmän monikäyttöisyys ja laaja hyödynnettävyys, niin poikkeukset vahvistavat sääntöä. Perhetyöntekijän oma ammattitaito ja harkintakyky viime kädessä auttaa tekemään ratkaisuja MES-menettelmän käyttämisestä ja käyttötavoista.

Vastaukset ensimmäiseen laadulliseen kysymykseen purettiin lisäksi pelkistettyihin ilmauksiin.

Vastauksien perusteella esiin muodostui seuraava ryhmäluokittelu:

1. MES-menettelmän käyttö
2. MES-menettelmän kohderyhmät
3. MES-menettelmän käytön reflektointi

8.2.1 MES-menettelmän käyttö

Kaikki vastaajat olivat käyttäneet MES-menettelmää työskentelymenettelmänä. Yksi vastaajista oli kouluttanut MES-menettelmää. Toinen sanoi, että hän vastaisuudessa tulee käyttämään menetelmää soveltuvin osin nuottivalmennuksessa, joka on KELAn tukema valmennus 16–29 vuotiaille kohti työelämää (Nuotti-valmennuksen palvelukuvaus 2024, 4). MES-menettelmää oli käytetty perinteisesti yksilö- ja perhekeskusteluissa. Lisäksi menetelmää oli käytetty luovasti sosiaalinen kuntoutus leirimuotoisena -toiminnassa sekä ryhmätapahtumissa, jossa kaikki osallistujat tekevät samaa karttaa joko omalle tai yhteiselle pohjalle. Menettelmän karttoja oli käytetty perinteisesti niitä pöydän ääressä täyttäen sekä vapaamuotoisesti ajomatkan tai kävelyretken aikana jutellen. Vaikka tietyt tavat käyttää MES-menettelmää olivat yleisempiä, niin

vastaajien luontevuus ja luovuus menetelmän käytön suhteen toivat esille MES-menetelmän monikäyttöisyyttä.

8.2.2 MES-menetelmän kohderyhmät

Vastaajat kertoivat käyttävänsä MES-menetelmää useiden eri kohderyhmien kanssa. Suurimmassa osassa vastauksia kohderyhmä oli aikuiset/vanhemmat. Samoin lasten ja nuorten kanssa menetelmää käytettiin. Lasten ja nuorten kanssa menetelmää käytettiin aiheista ja teemoista vapaamuotoisemmin keskustellen. Ulkoisten kohderyhmien lisäksi vastaajat vastasivat kysymykseen henkilökohtaisesta perspektiivistä ja sanamuodoissa jotka eivät ainoastaan kertoneet jotain tapahtuvan. He kertoivat ”hyödyntävänsä menetelmää”, ”erittelevänsä asiakasvanhemman tilannetta” ja ”työstävänsä teemoja.” Vastauksissa tulee ilmi, että kohderyhmänä on lisäksi työntekijöiden oma ammatillisuus.

Kohderyhmiä oli erään vastaajan mielestä lähes kaikki. Hän kirjoitti vastauksessaan että, ”MES on olennainen menetelmä työskentelyssämme kaikkien palveluiden osalta (paitsi tuetut ja valvotut tapaamiset). Olen suunnitellut miten MESsiä voisi hyödyntää työntekijätapaamisilla.” Kohderyhmänä on tällöin myös työyhteisö ja tilaajaorganisaatio.

8.2.3 MES-menetelmän käytön reflektointi

Osa vastauksista oli tiiviitä ja lyhyitä. Niissä ei ollut reflektointia juurikaan. Pidemmässä vastauksissa vastaajat perustelivat mm. omaa MES-menetelmän käyttöä, käytön syitä ja vaikuttavuutta. Näkökulmina toistui eniten hyöty työntekijälle ja asiakkaalle. ”Päästään syvällisiin pohdintoihin - - - kartan myötä isoja muutostarpeita koko perheelle.” Menetelmää reflektointiin myös näkökulmasta ”aika ei vain ole sopiva”, eli myös käyttämättä jättämistä reflektointiin. Menetelmää pidettiin keinona saada oleellista tietoa asiakastyöhön, mahdollisuutena työstää oleellisia keskustelunaiheita pysymällä menetelmäkartan avulla teemassa.

Reflektoinnin kohteena oli myös tulevat MES-menetelmään liitetyt vastaajan ajatukset. Eräs vastaaja puhui siitä, kuinka ”koulutuksessa käydään läpi hyviä teemoja ja näkökulmia, joita voi hyödyntää myös vapaamuotoisemmassa asiakastyön keskustelussa”. Toinen sanoi että

”ajatuksissa käyttää enemmän (karttaa) Nappulaan tulleen lomakkeen avulla.” MES-menetelmä ja vastaajan suhde MES-menetelmään oli läsnä vastauksissa.

8.3 Vastaukset tukeen ja koulutukseen

Kysymykseen saatiin 19 vastausta. 12 vastauksessa oli ehdotuksia, suoria toiveita ja näkökulmia siitä, millaista tukea ja koulutusta toivotaan. Seitsemässä vastauksessa esiintyi ajatuksia siitä, että koulutusta ja tukea ei koeta tarpeelliseksi, vaikka tätä ei kysytty. Samoin kuin ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla niin myös tässä, aiheeseen liittyvät vastaukset, jotka eivät suoranaisesti vastanneet esitettyyn kysymykseen, on mahdollista hyödyntää abduktiivisesti niitä lähestymällä.

Saadut vastaukset purettiin ensimmäisen laadullisen vastauksen tavoin pelkistettyihin ilmauksiin ja syntyi ryhmäluokittelu:

1. Koulutusmenetelmät
2. Koulutuksen kokeminen henkilökohtaisella tasolla

8.3.1 Koulutusmenetelmät

Vastauksissa toivotusta tuesta ja koulutuksesta toistui toive ryhmämuotoisesta koulutuksesta. Ryhmämuotoisiin toiveisiin sisältyi usein ajatus ideoiden vaihdosta, ajatusten pallottelusta ja vertaistuellisuudesta. Mahdollinen tuleva koulutus selvästikin haluttiin käytännönläheiseksi ja hyödynnettäväksi. Yhden vastaajan toiveissa oli, että koulutus olisi jotain muuta kuin karttatyöskentelyä sen tarkemmin erittelemättä. Hän toi esille näkemystä siitä, että karttatyöskentely ei ole kaikille asiakkaille ominaista. Koulutusmenetelmistä ja tuesta puhuttaessa toistui myös näkökulma siitä, että koulutuksen tulisi olla vapaaehtoista. Samoin myös näkökulma siitä, että koulutusta tulisi olla enemmän ja itseopiskelulle ei ole aikaa, mainittiin.

Kahdessa vastauksessa puhuttiin koulutusorganisaation akatemiasta eli rakenteesta, jonka kautta tehdään valmennuksia. Toisessa vastauksista ehdotettiin, että etukäteen ja aikataulutetusti käsiteltäisiin ennalta ilmoitettu kartta/kartat ja mahdollistettaisiin keskustelua ja ideoiden vaihtoa kartan teemassa. Yhdessä vastauksessa ehdotuksena oli ajatus siitä, että MES-koulutus voisi olla

terapeuttisempi. Vastauksien ja koulutustuen toiveissa oli henkilökohtaisuuden sävyä ja tätä henkilökohtaisuutta, joka kertoo myös aiheen merkityksellisyydestä vastaajille, tarkastellaan seuraavaksi.

8.3.2 Koulutuksen kokeminen henkilökohtaisella tasolla

Erityisesti vastaajat, jotka toivoivat lisäkoulutusta ja tukea, toivat esille näkökulman siitä mitä he toivovat tällä tuella saavuttavansa. ”Ryhmätyöskentelyn kokisin hyväksi - - - muutama keissi toisi varmuutta”, ”koulutukset ovat tuoneet varmuutta” ja ”ei ole mielekästä, mikäli työntekijä ei osaa käyttää karttoja luontevasti.” He toivoivat ammatillista varmuutta tai totesivat sitä koulutuksista saaneensa.

Vastauksissa, joissa tukea ja koulutusta ei koettu tarvittavan sanottiin mm. ”Tiimin kanssa karttojen käyminen läpi - - - kouluttamana, on ollut hyvä tapa” ja ”itse olen sitä saapumiserää, että nämä käytiin tiimeissä läpi. Omakohtainen karttojen tekeminen avasi työkalua hyvin.” Vastauksista syntyi vaikutelma, että kun tietty saturaatiopiste on saavutettu, niin silloin perhetyöntekijä ei enää koe tarvetta koulutukselle. Vastauksissa ilmeni tyytyväisyyttä. Vastauksissa ilmeni vaikutelma, että kyseinen henkilö kykenee hyödyntämään MES-menetelmää ammatillisesti palkitsevalle tavalla. Enemmistö vastaajista toi kuitenkin ilmi vastauksissaan, että he eivät olleet vielä saavuttaneet tuota kylläntymispistettä.

Samaan aikaan kun toinen vastaaja toivoi terapeuttisempaa otetta niin koulutuksiin liitettiin myös huolia: ”Karttoja ei tulisi käydä läpi yhdessä työkavereiden kanssa. Tämä ei mielestäni palvele ketään”. MES-menetelmä, ollessaan menetelmä itsetuntemuksen lisäämiseen, koetaan lähtökohtaisesti henkilökohtaisella tasolla. Yksilön kokemus koulutuksesta on siksi tärkeää huomioida. Henkilökohtainen lähestyminen MES-menetelmään, huolimatta koulutusympäristöstä tai sen valinnaisuudesta, oli eräälle osallistujalle luontevaa. Hän toivoi vielä terapeuttisempaa otetta. Samaan aikaan kappaleessa lainattu vastaaja kallistui pidättyvämpään suuntaan, hän koki liiallisen jakamisen ei-toivottavaksi. Molemmissa kommentteissa voi havainnoida Rauhalan monopluralistisholistinen lähestyminen, jossa aineellisella, sosiaalisella, tajunnallisella ja tavoitteellisella on paikkansa. Heidän kokemuksellisuutensa kuitenkin painottui keskenään eroavasti. Yleisesti havainnoituna kyselyyn vastaajien reflektointi omaan kokemukseen MES-menetelmästä, käytön hyödyistä työhön, myönteisestä vaikutuksesta asiakkaisiin, näkyi

vastauksissa. MES-menetelmän työntekijäkokemus vaikuttaa olevan enemmän sisäistetty ja henkilökohtainen kuin ulkoinen ja päälle liimattu tapa työskennellä.

Luontevan karttojen käyttämisen voi nähdä toteutuvan todennäköisimmin silloin kun MES-valmennuksessa ja sen käytössä työssä tulee henkilökohtaisen tason havaintoja menetelmän hyödyistä. Ymmärrys hyödyistä kannustaa käyttämään MES-menetelmää. Käyttämällä MES-menetelmää sen käyttö tulee luontevaksi.

8.4 Yksittäisen vastaajan vastauksien tarkastelu

Opinnäytetyössä tarkasteltiin yksittäisten vastaajien vastauksia MES-menetelmän käyttämisestä ja koulutuksiin sekä tukeen liittyvistä toiveista. Tämä nähtiin perustelluksi mm. siitä syystä, että seitsemän vastaajaa kertoi, etteivät haluaisi koulutusta tai että kokivat saadun koulutuksen riittäväksi. Tarkastelemalla ristiin yksittäisen vastaajan molempia vastauksia selvisi, että kahdella vastaajista oli yhä käynnissä tai juuri päättynyt MES-koulutus. Tämä antoi ymmärrystä heidän vastauksiinsa. Kolmas vastaaja kertoi kouluttavansa MES-menetelmää organisaatiossa. Neljäs vastaaja toivoi MES-kouluttajaksi kouluttamista. Heidänkin tapauksissa MES-menetelmä oli selvästi merkityksellinen tai käytössä oleva työskentelymenetelmä.

Kahden vastaajan kohdalla, jotka eivät toivoneet lisäkoulutusta, voidaan panna merkillä, että ensimmäinen heistä kertoi MES-menetelmän käyttö -vastauksessaan, että ”löytänyt muutaman kerran kartan, joka sopinut --- Enemmän voisi käyttää työssä karttoja, meinaa unohtua.” Toinen vastaaja sanoi MES-menetelmän käytöstään, että ”hyödynnän MES-ohjelman teemoja --- vaikken varsinaista karttaa ottaisikaan esille.” Heille MES-menetelmä vaikutti olevan jotain työssä mukana olevaa muttei keskeistä. Se, että vastaajat ovat osallistuneet kyselyyn, kertoo että heillä on motivaatiota työhönsä, he osallistuvat myös vapaaehtoisiin kyselyihin. Samaan aikaan se, että heidän vastauksensa olivat lyhyet, tiiviit ja koulutusvastaiset, kertoo siitä, että pienelle osalle vastaajista MES-menetelmä ei ole ikään kuin se viitekehys, jonka puitteissa he työtään tekevät.

Vielä erään kielteisesti lisäkoulutukseen suhtautuneen vastaajan kommentti MES-menetelmän käyttöön kertoo toisenlaisesta suhtautumisesta MES-menetelmään kuin yllä olevan kappaleen vastaajilla. Kiinnostavasti hän kertoo käyttävänsä menetelmää leiriympäristössä eli mahdollisesti ryhmälle tai ryhmille. Hän kertoo saavansa näin selville lapsen ajatuksia omista kyvyistä ja kokee

menetelmän käytön synnyttävän tietoa lapsen ajatuksista. Näitä tietoja hän voi myös ammatillisen harkintansa mukaisesti välittää vanhemmille. Tästä vastauksesta välittyy vaikutelma siitä, että MES-menetelmä on keskeistä, se on otettu omaksi, sitä hyödynnetään ja sen käyttö on luovaa. Vastaaja yksinkertaisesti kokee saaneensa MES-menetelmän suhteen riittävän koulutuksen, lisätukeen ei ole tarvetta.

Tarkasteltaessa vastauksia, joissa esitettiin koulutus- ja tukitoiveita ja peilaten yksittäisen vastaajan molempia vastauksia saatiin tietää, että ”itse karttoja käytän harvemmin, mutta teemat ovat työskentelyssä mukana” kommentin kirjoittanut vastaaja toivoo karttatyöskentelyn sijaan muita tapoja käsitellä MES-teemoja ja perusteli: ”Karttatyöskentely ei ole kaikille ominaista.” Tässä tapauksessa vastaaja toivoo jotain muuta kuin karttatyöskentelyä kuitenkaan sanoittamatta mitä se voisi olla. Kynnys karttaa karttoja käy vastauksissa ilmi, karttatyöskentely ei tunnu omalta. Toinen kyselyyn osallistunut kertoi MES-karttojen käyttönsä olleen todella vähäistä ja samaan aikaan tuen ja koulutuksen tarpeissa toivoo ”esimerkkejä karttojen käytöstä” ja ideointia lisää yhdessä. Vielä lisäten että ”asiakkaat ovat erilaisia ja karttojen soveltaminen omaan työhön sopivaksi tulisi olla koulutuksen keskiössä.”

Koulutusmyönteisten vastaajien MES-menetelmän käytön vastauksissa oli toisaalta esimerkkejä MES-menetelmän ja karttojen monipuolisesta ja luovasta käytöstä. ”MES on olennainen menetelmä työskentelyssämme kaikkien palveluiden osalta (paitsi tuetut ja valvotut tapaamiset). Olen suunnitellut miten MESsiä voisi hyödyntää esim. työntekijätapaamisilla”, kirjoitti eräs. Vastaaja oli jopa suunnitellut luovaa MES-menetelmän hyödyntämistä työntekijöiden kanssa. Toinen vastaaja, joka ensin kertoi, että MES-karttaa käyttää ”ihan keskustellen, en niinkään kaavaketta käyttäen”, on käyttänyt sitä ryhmätapahtumissa. Osallistujat ovat tehneet joko omaa tai yhteistä karttaa.

Vastauksissa nousee esiin yhtäaikaisesti luovuutta ja MES-menetelmän luontevaa toteuttamista ja samanaikaisesti kaipuuta siihen, että MES-menetelmän omaksuminen ja sisäistäminen olisi sillä tasolla, että voisi kokea käyttävänsä sitä vielä luovemmin ja vapautuneemmin.

8.5 Pohdinta jatkotuesta ja koulutuksesta

Saatujen vastauksien perusteella korostui näkemys, että MES-menettelyn onnistunut kouluttaminen työmenetelmäksi on syntynyt keskeisesti siitä, että menetelmää on lähestytty riittävän henkilökohtaisella tasolla ja samaan aikaan ryhmämuotoisesti. Koulutusmateriaali ei ole vain luennoitu tai itseopiskeltu, vaan sitä on prosessoitu ryhmässä ja yksittäiset MES-kartat ovat käyty läpi parein tai ryhmässä keskustellen. Vastauksessa, jossa tukea ja koulutusta ei koettu tarvittavan, syyksi kerrottiin, että menetelmä oli käyty tiimeissä läpi. Ryhmämuotoinen ja osallistava koulutus oli siinäkin tapauksessa toiminut.

Kaikki vastaajat eivät toivoneet lisäkoulutusta tai nähneet sille tarvetta. Tätä ei kuitenkaan nähdä perusteena olla tarjoamatta koulutusta. Perhetyöntekijän vaihtuvat asiakkuudet saavat myös aikaan vaihteita, jolloin MES-menettelyn käyttö on ajoittain luontevampaa ja aktiivisempaa ja toisinaan vähäisempää. Tämänkin näkökulman vuoksi ylläpitokoulutukselle on paikkansa. Havainnoissa nykykoulutustilanteeseen tyytyväisiä vastaajia, niin he olivat pääosin kokeneita MES-menettelyn käyttäjiä. Perhetyöntekijöitä joilla on tietoa ja taitoa. Toimivien käytänteiden jakaminen, toisten ammattitaidoista kuuleminen, hyödyttäisi kokemattomampia. Voisiko koulutukseen osallistuvien roolia räätälöidä? Onnistuisiko osallistujien kokemus huomiointi niin että mukana olisi eri tason MES-osaajia? Reagoimalla mekaanisesti ja vain lisäämällä koulutusta tai antamalla osan vapautuksen tulevista MES-koulutuksista, kumpikaan vaihtoehto ei tunnu saadun tutkimustiedon valossa perustellulta. Koulutuksen kohdennuksen miettiminen on paikallaan.

Nykyistä koulutusta terapeuttisempi kouluttaminen, siten että työnantaja määrittäisi koulutuksen uusin painotuksin, ei vaikuta perustellulta. Koulutukseen osallistujat voivat kokea tällaista henkilökohtaisen terapeuttisuuden ulottuvuutta ja kokemuksellisuutta mutta kyseessä on yrityksen työntekijälleen antama koulutus, johon kaikki osallistuvat. MES-koulutukseen osallistuva ei voi valita tuleeko koulutetuksi vai ei, eikä pysty vaikuttamaan missä ryhmässä hänet koulutetaan. Hänellä ei myöskään ole mahdollista vaikuttaa siihen onko samassa ryhmässä osallistujina tai vetäjinä vaikkapa lähiesihenkilönsä tai lähiesihenkilöitä. Tämä voisi saada aikaan sitä, että sen sijaan että syntyisi luottamuksellinen, henkilökohtaisia ulottuvuuksia mukana kantava palkitseva oppimismatka, niin käykin niin, että käy jotain päinvastaista. Yksi vastaaja sanoikin, että vaikka hänestä on ”hyvä idea tehdä kartat itse --- niitä ei tulisi käydä läpi yhdessä työkavereiden kesken. Tämä ei mielestäni palvele ketään.” On tärkeää käyttää hyvää

etukäteisharkintaa siitä, kuinka henkilökohtaiselle tasolle koulutusta on perusteltua viedä toteuttajan näkökulmasta, samaan aikaan pitäen mielessä sen, että henkilökohtaisuus on menetelmässä kuitenkin alati läsnä ja monille osallistujista se voi olla luontevaa. MES-menetelmässä on terapeuttisia ulottuvuuksia. Se ei kuitenkaan ole terapiaa. Mikäli perhetyöntekijä kokee, että MES-menetelmä voisi olla henkilökohtaisempi terapeuttinen prosessi, se voi olla sitä. Tuollaisen tavoitteen tulee kuitenkin tällöin olla perhetyöntekijän omasta halusta ja motiiveista lähtevää.

9 Tulosten tarkastelua

MES-menetelmän sisällön analyysi kertoi paljon siitä, kuinka menetelmää käytetään ja minkälaista tukea ja koulutusta perhetyöntekijät kokevat tarvitsevänsä. Laajemmasta perspektiivistä vastauksia tarkastellen syntyy vaikutelma, että MES-menetelmän käytettävyys ja hyödynnettävyys on poikkeuksellisen laaja ja monipuolinen. Moninaisia vastauksia lukiessa syntyy vaikutelmaa, että perhetyöntekijän kokemus omasta osaamisesta ja siitä kuinka hän on sisäistänyt MES-menetelmän asettaa tekemiselle rajoja. Osalle menetelmän käyttö on hyvin luontevaa ja he käyttivät menetelmää luovasti ja runsaasti. Toisaalta suurempi osa kaipasi varmuutta, vinkkien ja käytänteiden jakoa sekä ryhmämuotoista tekemistä.

Kyselyssä ei kysytty koulutustaustaa, työntekijän työkokemuksen määrää, kuinka pitkään työntekijä on käyttänyt MES-menetelmää tai ollut tilaajaorganisaation palveluksessa. Työ- ja elämäkokemuksella ja työhistorialla on ymmärrettävästikin vaikutusta ja monilla työntekijöillä on ammattipätevyyden antavan koulutuksen lisäksi jopa lukuisia lisäkoulutuksia, jotka antavat eritasoisia eväitä käyttää myös MES-menetelmää. Lyhyesti sanottuna vastauksista huomasin, että MES-menetelmän käytössä oli eroja. Toisille sen käyttö oli luontevaa, MES-menetelmää pystyi hyödyntämään suunnitellusti tai spontaanisti, apuvälineitä käyttäen tai vapaamuotoisesti keskustellen. Toisille käyttö ei ollut yhtä lailla luontevaa, vaan jopa haastavaa. Syinä oli mm. menetelmän uutuus käyttäjälleen ja se ettei nähnyt työssään tilaisuuksia menetelmän käyttöön.

MES-menetelmän sijoittuminen perhetyöntekijän työpaletissa todennäköisesti vähintäänkin osittain henkilökohtaiseksi koetuksi ja joissakin tapauksissa, jopa hyvinkin terapeuttisena koetuksi sekä itse menetelmän rajapintamaisuus ja refleksiivis-terapeuttinen työote, vahvistaa käsitystä siitä, että tilaajaorganisaatiolla tulisi olla niin selkeä näkemys MES-menetelmän koulutuksen ja

kouluttamisen tavoitteista kuin mahdollista. Tällöin MES-menetelmä voi välittyä mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti tarjoten perhetyöntekijälle toimivan työmenetelmän, joka voi auttaa asiakasperheitä havainnoimaan omaa toimintaympäristöään tavalla, joka voi lisätä heidän itsetuntemusta ja elämänhallintaa. Koulutustoihiveissa oli myös vapaamuotoisuus ja ideoiden vaihto. Erään kokemuksen mukaan mitä enemmän mahdollistetaan läsnäolijoiden osallistamista, sitä merkityksellisempää on koulutuksen rakenteen ennakkosuunnittelu niin aiheen rajauksen, puheenvuorojen pituuden ja kokonaisuuden näkökannalta.

MES-menetelmän voi nähdä olevan merkityksellinen niin tilaajaorganisaatiolle, sen työntekijöille kuten myös asiakkaille. MES-menetelmää ja siinä käytettäviä MES-karttoja on jalostettu vuosien saatossa. Vastaajien myönteinen suhtautuminen MES-menetelmään ja sen hyödyntämiseen kertoo hyvästä työntekijäkokemuksesta ja siitä että MES-menetelmä koetaan käytännönläheisenä. Tarkastellaan vielä lopuksi miksi MES-menetelmän on jatkossa tarpeen muuttua reagoiden yhteiskunnallisiin muutoksiin ja pysyä näin tuoreena. Samoin tarkastellaan myös yhtä uhkakuva minkä saa aikaan MES-menetelmän vertaistuellinen kokemuksellisuus.

9.1 Vertaistuellisuus työpaikkakoulutuksissa

MES-menetelmän monipuolisuus on tässä kohtaa opinnäytetyötä varmasti tullut opinnäytetyötä lukevalle selväksi. Samaan aikaan mahdollisuudet synnyttävät myös uhkia. Yksi niistä liittyy MES-menetelmän vertaistuellisuuteen ja tarkemmin siihen onnistutaanko vertaistuellinen kokemus välittämään osallistujalle.

Vertaistukeen liittyy Mykkänen-Hännisen mukaan yhteisen kokemuksen jakaminen ja siinä tarjoutuu tilaisuus jakaa kokemuksia ja tunteita sekä keskustella muiden samassa elämäntilanteessa olevien kanssa (Mykkänen-Hänninen 2007, 26). Mikäli MES-menetelmän koulutuksessa, tietoisesti tai tiedostamatta, ilmentyy opinnäytetyössä aiemmin mainittu Lauri Rauhalan monopluralistisholistinen ihmiskäsitys, jossa ihmistä ja ihmisyyttä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja niin että ihminen on alati kehityksessä johonkin suuntaan ja omaten siihen intentiota eli tavoitteellisuutta, niin perhetyöntekijät asettuvat kyllä tuon laajemman näkökulman alle olemaan samassa elämäntilanteessa, josta Mykkänen-Hänninen mainitsi. Toisaalta jos kouluttajan ja/tai koulutuksen ilmapiiri ja henki olisi kapeampikatseinen niin kuinka otolliset olosuhteet ovat vertaistuellisen kokemuksen syntymiselle. On perusteltua pyrkiä siihen, että

työntekijäkokemus MES-menetelmän koulutuksesta ja tuesta tapahtuisi ympäristössä, jossa osallistujat kokevat psykologista turvallisuutta.

MES-menetelmän kokeminen omakohtaiseksi ja sisäistetyksi työmenetelmäksi ja sen luontainen käyttäminen työkontekstissa luontevasti hyötyisi siitä, että perhetyöntekijä olisi vähintäänkin jossain määrin saanut menetelmästä sen kokemuksen, jota menetelmä parhaillaan todistetusti on tarjonnut siihen osallistuville. Tällöin perhetyöntekijä olisi omakohtaisesti kokenut mitä myönteistä MES-menetelmän kautta voi aikaansaada.

9.2 MES – mitä tulevaisuudessa?

MES-menetelmän tavoitteena on alusta asti ollut tukea vanhempien valmiuksia tunnistaa omaan elämänhistoriaansa liittyviä haasteita, jotka vaikuttavat heidän nykyhetken toimintaan ja tapoihin. MES on vastannut alusta saakka onnistunut vastaamaan olemassa oleviin tarpeisiin ja kyselyyn osallistuneiden vastauksien perusteella vastaa niihin yhä. MES-menetelmässä on nähdä yhtymäkohtia dialogiseen ymmärrykseen, joka on hyvin erilaista verrattuna sellaisiin psykologisiin kuvauksiin ihmisistä, joissa on tarkoitus määritellä persoonallisuuksia ja persoonallisuuksien ominaisuuksia pysyvinä kuvina ihmisestä. Dialogisessa ymmärtämisessä ilmiöt kohdataan osana elämän virtaa ja ilmiöiden ja ihmisten kokemus siinä hetkessä on oleellista (Seikkula 2023, 20-21). MES-menetelmän vaikuttavuus ei ole diagnosoimisessa tai asioiden määrittelemisessä asiantuntijan tai perhetyöntekijän silmin, tai määrittelemisestä kiveen hakatuin ja lukituin näkemyksin. Päinvastoin se on asiakkaan auttamista hahmottamaan ja tunnistamaan omaa tilannettaan ja elämänhallinnan lisäämisen tukemista. Mikäli tällainen elämänvirtamainen malli nähdään MES-menetelmälle ominaiseksi ja ehkä jo jossain määrin olemassa olevaksi lähestymistavaksi, niin on hyvä pohtia vielä kuinka olla osa tuota virtaa, sillä perhetyön asiakkaiden tarpeet muuttuvat samaa tahtia yhteiskunnallisten muutosten kanssa.

Perhetyöntekijöiden on tarpeen osata kehittää ammattitaitoaan vastatakseen sopivalla tavalla asiakastarpeisiin. Ei riitä, että vain työntekijät kehittyvät, myös perhetyötä tekevien organisaatioiden on kehityttävä, oltava joustavia. Jalava ja Virtanen puhuvat joustavasta organisaatiosta ja pohjaavat sanomaansa japanilaisten professorien Ikujiro Nonakan ja Hirotaka Takeuchin tutkimukseen tiedon luomisen prosessimallista. Tuossa mallissa kokemusten jakamisen kautta havainnoimalla opitaan, kokemattomampi oppii kokeneemalta jo havainnoinnin kautta.

Tämä tapahtuu perhetyössä usein siten, että asiakasperheen jäsenet havainnoivat perhetyöntekijöiden työtöteessa toimivia malleja joita jäljitellä. Tämän vaiheen voi ilmaista myös sanomalla, että äänetön tieto välittyy eteenpäin äänettömänä tietona.

Toinen osa tuota mallia on äänettömän tiedon siirtyminen havaittavaksi tiedoksi. Käsitteellistäessämme asioita luomme metaforia, mielikuvia ja ilmaisuja, jotka jollain tapaa kuvaavat asiaa. Kuitenkaan kahden ihmisen tulkinta samasta asiasta ei ole koskaan sama, joten toinen osapuoli jäsentää asian oman käsityskykynsä rajoissa. Äänetön tieto muuttuu muuksi, kun se ulkoistuu ilmaisuksi ja näin mallintuu joksikin muuksi, karkeaksi hahmotelmaksi.

Kolmas osa mallia on, kun havaittava tieto välittyy seuraavaksi havaittuna tietona. Muodollisessa koulutuksessa näin tapahtuu. Näin esimerkiksi tapahtuu tilanteessa, jossa MES-menetelmää koulutetaan. Samaan aikaan syntyy prosessin edetessä synteesiä, kun koulutukseen osallistuvat jakavat omia ajatuksiaan, kokemuksiaan ja MES-menetelmän ollessa kyseessä, myös tunteitaan, ja näin syntyy uutta kokonaiskuvaa, jota ei ollut olemassa aiemmin. Neljänneksi eli viimeiseksi prosessin osaksi havaittava tieto muuntuu äänettömäksi tiedoksi. Opiteut asiat sisäistyvät kokemuksen kautta yksiköiden äänettömään tiedon tietokantaan ja muuttuvat voimavaroiksi.

Mitä vaaditaan Takeuchin ja Nonakan mukaan siihen, että tämä nelivaiheinen malli toteutuu? Tarvitaan sosialisatiota, vuorovaikutusta, ulkoistettua dialogia, tiedon verkottumista sitä jakavien kesken, sopivia keskustelusääntöjä siinä, että vuorovaikutus on mahdollisimman ei-hierarkkista ja rakentavasti ilmaistua. Tällöin tieto jalostuu, organisaatio on joustava ja oppiva. Organisaatio saa formaalia tietoa ja sen yhdistyessä toimiviin informaaleihin tiedon hankkimistapoihin eli mm. havainnoimiseen ja yhdessä toimimiseen niin pystytään vastaamaan nykyhetken tarpeisiin. (Jalava & Virtanen 1998, 60–65).

Organisaatiojoustavuudessa on omat näkökulmansa. Samoin on yksilön joustavuudessa, joka yhdistyy oppimiseen ja uuden omaksumiseen. Joustava oppiminen onnistuu menestyksekkäämmiin, kun kohdehenkilö kokee, että oppiminen on mielekästä. Tällöin uusi informaatio yhdistyy olennaiseksi osaksi yksilön olemassa olevan tiedon rakennetta. Mielekkääseen oppimiseen liitetään myös se, että oppijalla on relevanttia aiempaa tietoa, oppiaines on mielekästä ja opiskelussa voi tehdä valintoja (Novak 2002, 67–68). MES-menetelmän

henkilökohtaisesti puhuttelevien elementtien voi nähdä toimivan tällaisena yhdistävänä tekijänä olemassa olevan ja uuden tiedon välillä.

10 Pohdinta

Kyselyyn saadut vastaukset kertoivat siitä, että MES-menetelmä koetaan käytännönläheiseksi ja merkitykselliseksi. Perhetyöntekijät, jotka käyttävät menetelmää päivittäisessä työssään, kertoivat sen hyödyttävän heitä ja heidän asiakkaitaan. Vastauksista kävi ilmi, että MES-menetelmän työntekijäkokemus on valtaosin myönteinen. Kahdelle kyselyyn vastanneista MES-menetelmä ei vaikuttanut olevan keskiössä heidän työssään. Kyselyssä, joka oli suunnattu yli sadalle vastaajalle, on hyvin ymmärrettävää, että mielipide-eroja ja työskentelemisen eroja löytyy.

Missä määrin MES-menetelmän koulutuksessa on mahdollista huomioida koulutettavien yksilöllinen koulutus- ja kokemustaso jäi mietityttämään. Osa vastaajista oli hyvin luovia MES-menetelmän käytössä, toisille oli vaikeampi löytää tilaisuutta tai sopivaa paikkaa menetelmän käyttöön. Luovuuden huomioimisen näkökulma jäi muhimaan mieleen. Voisiko luovuuteen MES-menetelmän käytössä kannustaa? Voisiko luovuutta kouluttaa? Voisiko luovuus olla yksi lähestymistavoista, jonka hengessä MES-menetelmäkoulutuksia ja työpajoja voisi tulevaisuudessa pitää?

Toinen näkökulma, joka herätti pohdintaa, oli MES-menetelmän viitekehys verrattuna saatuihin vastauksiin. Viitekehys on tähänkin asti pohjautunut kokemuseräiseen tietoon yhdistettynä terapeutisiin suuntauksiin, joista keskeisimpinä kiintymyssuhdeteoria, kognitiivinen- ja skeematerapia sekä narratiivisuus. Keskeistä vuorovaikutuksellisessa MES-menetelmän käytössä on asioiden läpikäyminen keskustellen. Myöskään MES-menetelmää käyttävä ei asetu asiantuntijaksi tai ikään kuin asiakkaan yläpuolelle. Hyötyisikö MES-menetelmä jatkossa vahvemmassa linkittymisestä dialogisuuteen? Olisiko dialogisuuden mukaan otto alleviivatumminkin perusteltua?

Työntekijäkokemuksen tutkimisessa ennakoivasti ja pyrkien siihen, että työntekijät tulevat kuulluksi, on perusteltuja syitä. Työ- ja organisaatiopsykologian suomalainen uranuurtaja Antero Toskala jo aikoinaan sanoi, että ”usein organisaatiossa tieto käyttäytyy kuin vesi. Alaspäin se valuu, tippuu tai tihkuu, ylöspäin se pääsee vain höyrystyessään (Toskala 1992, 42).” Proaktiivinen MES-

menetelmän käytön, siihen toivottavan koulutuksen ja tuen tarpeiden selvitys, on askel siihen suuntaan, että tilaajaorganisaatiossa perhetyöntekijöiden tuottaman informaation ei tarvitsisi höyrystyä. Sen sijaan työntekijäkokemuksen huomioon ottaminen mahdollisimman laaja-alaisesti ja niin että palaute ei vaikuta pelkästään tavoitteena olleeseen koulutuksen kehittämiseen vaan jopa siihen, miten MES-menetelmä kehittyy, on arvokasta. Tällöin MES-menetelmä pysyy käytännönläheisenä, oikeasti hyödynnettävänä ja myös sopivalla tavalla kehittyvänä ja muuttuvana. Työntekijäkokemus otetaan huomioon ja se hyödyttää työntekijää, asiakkaita ja koko organisaatiota.

Lähteet

Alametsä, A & Wahlbeck, K. 2019. Varhainen psykoterapeuttinen hoito jokaisen ulottuvilla terapiatakuulla. Perheterapia : SMS:n perheterapiakeskuksen julkaisu 35: 1. Helsinki. Suomen mielenterveysseura.

Alhanen, K. 2014. Vaarantunut suojeluvalta – tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Raportti 24/2014. 74 sivua. Helsinki. THL. Viitattu 27.9.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-278-2>

Andersson, H. & Goolishian, H.A. 1992. The client is the expert: A not-knowing approach to therapy. Teoksessa Therapy as social construction. McNamee, S. & Gergen, K.J. (toim.) Lontoo. Sage.

Cacciatore, R., Korteniemi-Poikela, E. & Huovinen, M. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. WS Bookwell. Juva.

Eronen, T. 2013. Viisi vuotta huostaanotosta – seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalisista poluista. Raportti 2013. Helsinki. THL. Viitattu 19.10.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-833-9>

Eronen, T & Ylinen, T. 2019. MES© - ohjelman koetut hyödyt vanhempien kertomana. Raportti. Tampereen yliopisto.

Haaparanta, L., & Niiniluoto, I. 1986. Johdatus tieteelliseen ajatteluun. Helsingin yliopisto.

Holloway, I., & Galvin, K. 2017. Qualitative research in nursing and healthcare (Fourth edition). John Wiley & Sons, Ltd.

Israel, M., & Hay, I. 2006. Research ethics for social scientists: Between ethical conduct and regulatory compliance. Sage Publications Ltd.

Jakonen, J.-P. & Kamppinen, M. 2017. Kokonaisuuden näkemisen taito – Johdatus integraaliseen ajatteluun. Basam Books. Helsinki.

Jalava, U. & Virtanen, P. 1998. Tietoa luova projekti - polku oppivaan organisaatioon. Kirjayhtymä. Helsinki

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Edita Prima Oy. Helsinki.

Lastensuojelulaki 417/2007. Finlex. Viitattu 27.9.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta 1302/2014. Finlex. Viitattu 27.9.2023.

<https://www.finlex.fi/laki/ajantasa/2014/20140417>.

Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta 589/2022. Finlex. Viitattu 27.9.2023.

<https://www.finlex.fi/laki/ajantasa/2022/20220589>.

Leinonen, L. 2020. Sosiaalityön ja terapian rajapinnalla - sosiaalityön terapeuttinen orientaatio ja ammatillinen itseymmärrys psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. Itä-Suomen yliopisto. Kuopio. Viitattu 13.2.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-3418-5>

MES-Viitekehys. 2024. 4astetta. Viitattu 17.5.2024. <https://4astetta.fi/mes/viitekehys/>

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet (3. uud. p). International Methelp. Jyväskylä.

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja B: Oppimateriaalit 6. Yliopistopaino. Helsinki

Nousiainen, K., Petrelius, P. & Yliruka, L. 2016. Puheista tekoihin! Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa. Työpaperi 20/2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 17.9.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-677-3>

Novak, D. Tiedon oppiminen, luominen ja käyttö - Käsitekartat työvälineinä oppilaitoksissa ja yrityksissä. PS-Kustannus. Keuruu.

Nuotti-valmennus. Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus. 2024. Kela. Viitattu 13.5.2024
www.kela.fi/documents/20124/915177/nuotti-valmennus.pdf/

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA, Heikki Waris -instituutti, Muukkonen, T., & SOCCA. 2008. Suunnitelmallinen sosiaalityö lapsen kanssa. SOCCA : Heikki Waris -instituutti.

Saarela-Kinnunen, M & Eskola, J. 2015. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. PS-kustannus. Juva.

Satka, M & Nousiainen, K. 2016 Havaintoja sukupolvien välisen huono-osaisuuden katkaisemisesta – katsaus opiskelijoiden käytäntötutkimusten tuloksiin. Teoksessa: Puheista tekoihin! Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa. Työpaperi 20/2016. Helsinki. THL. Viitattu 19.11.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-677-3>

Seikkula, J. 2023. Dialogi parantaa - mutta miksi? Keho ja Mieli. Tallinna.

Sinko, Päivi & Virokannas, Elina. 2009. Rajallisia äitiysidentiteettejä - Huumeita käyttäneiden naisten kertomuksia lastensa huostaanotoista. Helsinki. Janus 2/2009. Viitattu 12.12.2024.
<https://journal.fi/janus/article/view/50510/15282>

Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. 2017. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Finlex. Viitattu 27.9.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Taskinen, S., & Stakes. 2008. Lastensuojelulaki (417/2007): Soveltamisopas. Stakes.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere University Press. Tampere.

Toskala, A. 1992. Itsetuntemus ja johtajuus. Gummerus.

Tuomi, J & Sarajarvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Vantaa.

Trevithick, P. 2003. Effective relationship-based practice: A theoretical exploration. Journal of Social Work Practice 17 (2) 163-176.

Pietarinen, J. 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa Tutkijan eettiset valinnat. Toim. Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. Gaudeamus. Tampere.

Tökkäri, V., Latomaa, T., Backman, J., Rouhiainen, L., & Dunderfelt, T. (Toim.). 2015. Kokemuksen tutkimus. V: Lauri Rauhala 100 vuotta. Lapin yliopistokustannus.

Vesala, K. M., Rantanen, T., Ehrling, L.-M., Vesala, K. M., Rantanen, T., & Ehrling, L.-M. (Toim.). 2007. Argumentaatio ja tulkinta: Laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapa. Gaudeamus.

Väänänen, R. 2013. Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. S.61. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, yhteiskuntatieteiden laitos, sosiaalityö. Dissertations in Social Sciences and Business Studies, no 68. Viitattu 3.12.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1271-8>

Liitteet

Liite 1. Kyselyyn liittyvä saate

Hei!

Opiskelen projektijohtamisen ylempää korkeakoulututkintoa Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyötäni MES-menetelmän käytöstä arjen työssä. Tutkimusluvan tutkimuksen tekemiseen olen saanut työnantajaorganisaatioltasi. Kohderyhmänä on vuoden tai pitempään perhetyössä toimineet työntekijät. Osallistuminen on vapaaehtoista ja kysely toteutetaan siten, että yksittäistä vastaajaa voidaan tunnistaa.

Tutkimukseni tavoite on selvittää, kuinka MES-menetelmää käytetään arjen työssä ja millaisia koulutustarpeita MES-menetelmää käyttävät työntekijät kokevat tarvitsevansa. Tutkimuksen tuloksia tarkastellaan johtoryhmässä. Tutkimuksen tulokset hyödynnetään koulutuspalveluiden kehittämisessä.

Tutkimusaineisto säilytetään ohjeistuksien mukaisesti ja saadut tulokset hyödynnetään opinnäytetyön kokoamiseen. Tutkimusluvan antanut työnantajaorganisaatio pidättää oikeuden tehdä aiheesta seurantatutkimuksia, mikäli katsoo sen aiheelliseksi. Yksittäisiä vastaajia ei tällöinkään voida tunnistaa raportista. Tutkimus toteutetaan sähköisenä kyselylomakkeena.

Lämpimästi kiittäen osallistumisestasi,

Etunimi Sukunimi